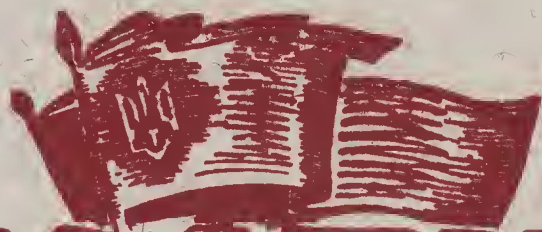

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

INDEPENDENT UKRAINE

ОРГАН О. Д. В. У.

ЗМІСТ

Рік XI. СЕРПЕНЬ, 1958 Ч. 8 (116)

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України
Редагує Колегія
Головний Редактор Степан Куропась

Адреса Редакції і Адміністрації:
INDEPENDENT UKRAINE
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописи на бажання авторів повертаються.

Передруки з «Самостійної України» дозволені тільки за поданням джерела.

Редакція застерігає собі авторське право друкованих в журналі статтей.

Редакція містить теж дискусійні матеріяли, що є висловом думки автора, а не Редакції.

Статті підписані повним іменем авторів є їх особистими думками і вони не конче мусять висловлювати думки Редакції.

Ціна одного примірника в ЗДА і Канаді — 35 центів. В Англії і Австралії — 2 шілінги. В інших державах рівновартість 35 центів в перечисленні на валюту даної держави по обов'язуючому курсі.

Передплата «Самостійної України» виносить річно:

в ЗДА і Канаді — дол. 4,

в Англії і Австралії — 24 шил.,

в інших державах рівновартість дол. 4 в перечисленні на валюту даної держави.

INDEPENDENT UKRAINE

Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.

КОЛЯДА

23-тий Відділ ОДВУ — Алентавн, Па.

Збіркові листи ч. 70-75. Зложили по 10.00 дол: др. І. Лончак, — по 5.00 дол: І. Козак, В. Лукницький, пекарня «Єгипт», Гр. Ґолиць, М. Ґолиць, І. Фаль, Л. Кравчишин, С. Брик, Вебер, А. Ґелетканич, проф. В. Білинський, Лифтій, П. Залиба, П. Зидик, В. Збавдинь, Браття Крупи, Р. Вітровий, Д. Корусь, — по 4.00 дол: П. Конопельський, — по 3.00 дол: М. Бопла, проф. І. Зазворський, М. Колодруб, Н. Довбанюк, С. Когут, І. Вокрін, о.др. С. Чеханський, о.радн. Т. Бариляк, о. С. Ганкевич, З, Градковський, І. Гузар, — по 2.00 дол: О. Романович, о. М. Романчак, сот. А. Маруненко, др. І. Солян, о. Савка, І. Свалов, С. Ковалишин, М. Працак, М. Сочеленко, А. Проць, М. Юрканик, Н. Свиридла, П. Кривчук, Розенфельд, В. Кіцак, Ф. Кивалина, П. Мишка, В. Польшинський, С. Онищенко, О. Дунський, .. Майстрів, М. Блашак, В. Фартух, В. Пипюк, О. Якемчук, Сомек, П. Тендор, Кузьменко, С. Кутас, М. Товарницький, М. Филига, Ф. Світило, О. Дідух, Ф. Круппа, Р. Бойко, І. Храпач, В. Ракочій, І. Федорак, Ф. Чубенко, П. Кметь, В. Ґелетканич, — по 1.50 дол.: М. Курелько, П. Кривоніс, Р. Ганкевич, — по 1.00 дол: М. Круппа, М. Носар, М. Качмар, А. Бронецька, А. Юрканик, Л. Санет, І. Русин, І. Ґелкевич, В. Ґелкевич, П. Товарницький, Олещак, Вебер М. Світило, М. Соловій, М. Буденко, М. Рудакевич, С. Голод, І. Ковальський, М. Тарнавська, Д. Ґулич, М. Худик, Ф. Ільчук, Я. Пелнісон, П. Сулима, О. Лепета Дм. Рудакевич, А. Колодій, І. Бручак, А. Вітик, А. Терефенко, С. Мороз, А. Колодай, І. Фартух, проф. А. Гашкевич, В. Маланчук, І. Процак, Касіян, П. Кузьменко, Схим Шийка, Кузьменко, Г. Терезенко, Вол. Базиляк, Онуфрій Сіванич, Мих. Сіванич, Олена Юрканик, Вас. Чернявський, О. Кризна, Ів. Ядловський, Петро Горбовий, Мисько М., Баранчак, Ф. Лось, О. Гнат, Л. Кологінець, А. Принд, Л. Котві, І. Шміт, «Студіо», В. Незнаний, Ів. Пасельський, С Петровський, Ст. Бабяк, В. Собловий, І. Тищенко, І. Горбач, Василь Романишин, І. Корінець, І. Вус, Вас. Огородник, Гр. Богуш, І. Лопанич, Ольга Гришко, Мих. Радій, Мих. Хомяк, В. Каранчук, І. Лапатий, Сівак, Олекса Ліщинський, Анна Котик, І. Швець, Ник, Боцко, Іван Гук.

24-тий Відділ ОДВУ. Детройт місто, Мішіґен.

Збіркові листи ч. 76-81. Зложили по 10 дол.: Павло Ващук, Володимир Сковрон, по 5 дол.: Марія Семеґен, Юґаня Семеґен, І. В. Іванчук, Р. Чучман, Стапан Яремій, Петро Залуга, Микола Дякун, Василь Волканич, Григорій Смолій, Михайло Солюк, Антін Ониськів, Олекса Червак, Д. Мальчевський, Степан Левкут, Ілія Семеґен, Кіндрат Михальчук, Микола Амбросяк, Еміль Крушельницький, Марія Чоботар, Петро Семеґен, Адам Дутка, Іван Білоус, Василь Яворський, Євген Федак, Іван Стружовський, Никола Семеґен, Василь Семеґен, — по 4 дол.: Петро Біланюк, — по 3 дол.: Андрій Колодько, Осип Лободоцький, Павло Грицик, Семен Честух, Іван Семеґен, Іван Стефанюк, Ярослав Варивода, Михайло Ґломб, І. Григорків, — по 2. дол.: Л. Коваль, Василь Маріяш, Володимир Дідик, Григорій Галамушка, Михайло Суховерський, Карло Станиславський, НН, Нестор Кузьо, В. Петрущак, Іван Бохенський, Михайло Білоскурський, Михайло Ґузуляк, Лев Козієвич, Ст. Малиновський, Микола Швед, Василь Похна, — по 1. дол. Теодор Грицай, Андрій Повшок, І. Квартюк, Анна Довсон, по 3 дол.: Дмитро Дубрівний, Іван Кальніченко.

(продовження на 3 ст. обкладинки)

САМОСТІЙНА УКРАЇНА
Рік XI. СЕРПЕНЬ, 1958 Ч. 8 (116)

Степан Куропась

АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЬОК УКРАЇНЦІВ

У стремліннях українського народу до незалежности маємо під теперішню хвилину два виразні напрями, дві дороги, що ними нам треба йти, щоб дочекатися Шевченківської «сподіваної волі».

Напрямна т. зв. демократичного табору, оперта в головній мірі на нашій недавній міжвоєнній історії, голосить, що треба чекати сприятливих умовин, сприятливої нам констеляції світових сил для успішної боротьби за наше визволення. Без догідної для нас коньюнктури, без приятелів у світі важко буде українцям даром проливати кров і тратити найкращих своїх синів. І таких приятелів демократичний табор шукає. Досі не видно, щоб такі приятелі в світі існували, бо політика не знає сантиментів. Кожний дбає за своє. Всі запевнення державних чинників, що Україна мусить бути самостійною, що вони в слушний час допоможуть слушній українській справі є звичайними фразами дипломатичного словника, яких до серця собі брати не можемо. До сьогодні Україна не є в списку поневолених народів Европи, бо вся европейська і американська преса вичисляє поневолені народи, починаючи від Альбанії, а кінчаючи на Румунії, замісць на Україні. Досі Україна є складовою частиною Совєтського Союзу і як така, будьто би поневолює другі народи, та тим самим до поневолених не належить. Справді демократичний табор створив бльок антибольшевицьких народів на папері, але без «сильних мира цього», і на видатну поміч з того боку нам нема чого надіятися.

Другий націоналістичний табор, розбитий на 4 частини, теж не спить. Ідеологи тих чотирьох груп працюють над догмами модерного націоналізму і час до часу подають нам їх до вірування. Місячні журнали тих груп, чи їхні газети, переповнені догмами, яких не можна порушити, але якими теж пересічний українець не може жити.

А не може жити тому що з розбиттям матірної ОУН велика частина українства попала в духову депресію і не може себе віднайти. Та частина шукає чуда, а що воно не приходить й об'єднання націоналістів немає, вона виходить поза рямки організованого українства і є невіджалуваною втратою для визвольної справи. Не можна жити догмами. Не можна їсти американську конституцію — кричав колись у Вашінгтоні сенатор Бора з Айдаго під час т. зв. бонусового маршу ветеранів. Крім конституції треба ще праці й хліба — говорив той сенатор. Крім догм — треба й нам теж діл і об'єднання. На тому полі значну роботу веде тепер Ініціятивний Комітет для Об'єднання Українського Націоналістичного Руху, з осідком у Вашінгтоні. Треба націоналістам об'єднання, бо з таким об'єднанням прийде до об'єднання всіх українців.

Тому завданням українських націоналістів є в першу чергу праця для будови Антибольшевицького Бльоку Українців, а не Інших Народів, бо без першого об'єднання не може бути й другого.

Теодор Курпіта

ІЗ ПОЕЗІЙ

ВСЕ ТУТ — ПУСТКА

Все тут — пустка і зовсім не це,
Що черкало наш вимір і виціл.
Крає смуток поблідле лице
В ожиданні вогнів громовиці.

Де ж моря? Де могутній прибій?
Де вітрил неуговкані схлипи,
Що несли б поклонитись тобі,
Рідна вербо над берегом Липи?

Скрізь тут тиша, Німотно, Нема
Крил, що небо здригали би сизе...
І так серце чабрець обніма,
І зо сліз виростають нарцизи.

МИРОСЛАВУ СЕМЧИШИНОВІ

Знов буде вечір танути в імлі,
Лютневий вечір, зимний і ослизлий,
І знову тихо сядем при столі,
Накритім сріблом наших мрій і мислей.

І знов похилим журно, наче стяг,
Своє лице безусмішне і хмуре,
Зглибляючи всю істину життя
Й оскаржуючи фальш літератури.

І буде знов давити нас ярмом
Незмінний факт, що мучив неодного,
Що ми житті нічого не дамо
І в фальші книг не змінимо нічого.

Володимир Шемердяк

АЗІЯТСЬКИЙ РЕНЕСАНС

Українська нація належить до тих націй, що спізнилися з розвитком своєї національної свідомости та зі своїм державно-національним ростом. Причин того спізнененння не треба далеко шукати. Коли Україна була своєрідним «забороломʼ європейського суходолу й кривавилася в боротьбі проти кочових племен, що посувалися з Центральної Азії, наші сусіди в европейському просторі переживали часи свого нормального національного й державного розвитку й оформилися в національні організми. Інакше кажучи, борючись з печенігами й половцями, а відтак з татарами й турками, українська нація не могла й не мала часу перейти всіх цих етапів формування національної спільноти, що їх перейшли сусіди України.

Україна, виснажена боротьбою проти кочовиків, не мала сил оборонити свою незалежність від Польщі й Росії. Факт, що вона була саме «забороломʼ европейської культури й цивілізації, не вийшов в найменшій мірі українцям на користь. Від восьмого століття по Христі до сьогодні чергуються короткі етапи нашого незалежного державного життя з періодами підневільного буття, які багато довші від перших. Згодом місце кочових племен заступила Москва, що тереном своєї експанзії визнала врожайний південний-захід. Українська нація, поміж Росією й Польщею, без ніяких близьких природних союзників, мусіла стати предметом торгів, поділів та окупацій. Очевидно, що побут сусідів України на українській національній території не приспішував дозрівання національної свідомости українців, яка й без того була припізнена, але навпаки, ще більше здержував її ріст.

Спроби наздігнати минуле, приспішити розвиток національно-державної свідомости українських мас в короткому часі — не принесли бажаних успіхів. Перша світова війна застала сусідів України з розпеченою до червона їхньою національною свідомістю, а нас неготовими прийняти свою незалежну державність як самозрозумілу річ. Довгі роки окупацій, російської, польської і австрійської — витиснули своє п'ятно на формуванні нашої національної спільноти, і за те не можна докоряти ні провідній верстві, що діяла в різних частинах українських земель, ані теж українським народнім масам. Є це

дійсність, від якої ми не могли втекти і не могли її перемогти.

Щоб не бути голословним, коли йдеться про припізнений розвиток нашої національної свідомости й про відсутність остаточного оформлення нашої нації в зрілий і свідомий національний організм, можемо дуже легко знайти промовисті приклади для цього поза Україною. Коли хтось поцікавиться й перегляне метрикальні книги й записи російських православних парохій в Америці, то знайде там повно прізвищ, які не є зовсім російські. Такі прізвища, як Дорошенко, Куйбіда, Борковський, Оксамитний — зовсім неросійські. Це тимбільше, що місця народження вказують виразно на українське походження не лише Дорошенків, Куйбід і Борковковських, але доброї третьої частини членів російських церковних громад і організацій. З другого кінця української землі, з Закарпаття, маємо в Америці численну еміґрацію, яка, щодо своєї національної свідомости, є в подібному стані, що й українці в російському «полоні.

Правда, від часу коли еміґранти з українського сходу й заходу виеміґрували до Америки й принесли тут свій ступінь національної свідомости, що був притаманний їхній частині національної території в час їхнього виїзду, — багато змінилося й національна свідомість безумовно зросла. Не змінився лише факт, що наша нація не перейшла всіх етапів оформлення й розвитку в національно-державному організмі в цьому сенсі, як їх пережили західно-европейські народи. Не змінилося теж наше географічне положення, і не змінилися в нічому наші сусіди. Подібно, як у минулому, поздовж кордонів України знаходиться тільки один нарід, Білоруси, які не мають до нас територіяльних претенсій, і які зв'язують з нами всі свої надії.

Якщо ми спокійно приглядалися явищам нашого спізненого національного розвитку і причинам, що їх викликали, то зовсім ясно, що в нас зродиться низка запитів щодо сучасного й майбутнього. Якже ж воно є під цю пору, і чи матимемо можливість у майбутньому змінити хід історії, щоб вона не повторялася, і щоб не ставила нас знову в ролю «тягла» у бистроїзних поїздах наших сусідів. На думку Івана Франка — ми були тяглом і погноєм наших сусідів. Наші сусіди, на взір паразитних наростів, розвивалися чужим, себто нашим коштом, і, забираючи частину нашого життя, річ ясна, тримали нас у недорозвиненому стані.

Уявити собі, що Україна вдержиться в боротьбі проти всіх сусідів, надзвичайно важко. Не тільки тому, що ми пробували це вже робити багато разів, але тільки тому, що життя сьогодні йде в напрямі творення більших політичних і мілітарних одиниць, які не є рівнозначні з національною однотою. Байдуже, чи цей рух ведеться під знаком колективної безпеки, чи під знаком расових, релігійних чи континентальних гасел (Азія для азіятів!), понад усякий сумнів ледве чи є якась нація або держава, яка б не була в певній мірі узалежнена від інших державних організмів політично, економічно чи мілітарно. Цей факт, що різні народи чи держави сходяться в спільному більшому творі для оборонних чи економічних цілей — зовсім не порушує суверенности чи незалежности окремих народів чи держав. Не буде ніяким порушенням принципу суверенности й незалежности України можливість, що Україна теж, в майбутньому, не маючи іншого виходу, опиниться в певному більшому гурті народів, з якими її в'язатиме спільнота долі, економічних, політичних і оборонних інтересів. Як не були б ми в цьому відношенні сентиментальні й безкомпромісові, мусимо признатися, що в нашому географічному положенні, з нашими силами, не можемо битися в безконечність проти всіх сусідів, і мусимо шукати союзників.

І тут нам, «психологічним европейцям», приходиться знову заговорити про «Азіятський ренесанс», про те, що зовсім логічно, в майбутньому, ми, разом з білорусами, будемо шукати союзників не в діяспорі, не на рівних і далеких континентах, а в реальному світі, конкретно — на близькому сході, в центральній і південній Азії. Найбільш реальною гарантією української самостійности буде мілітарний і політичний союз України з сучасними дванадцятьма кавказькими й центрально-азійськими республіками СССР, не виключаючи можливости участи Туреччини й Ірану в такому алянсі. Бо понад усякий сумнів сьогодні нема серед українців нікого, хто вірив би в можливість українсько-польської співпраці, і в те, що Польща зречеться західно-українських земель. Так само ми це дуже добре знаємо, що москалі, незалежно від прапорів, які повівають над Кремлем, не покинуть ніколи думки, що Україна їхня приватна власність, їхня земля, до якої ніхто не може оспорювати їхнього права.

Вправді покійний письменник Юрій Яновський написав колись, що станемо плечима до плечей з шаблями, настороженими в чотири сторони світу й світ буде відкритий нам як двері. Але це романтика, поезія, інакше говорячи, це те, про що мріємо, і хотіли б, щоб воно так було. Це наш максималізм, тобто повнота того, що бажали б ми досягнути в майбутніх змаганнях за своє місце під сонцем. Але поміж тим, чого хочемо, і тим, що можемо, є дуже велика прірва, і мусимо все відкладати на пізніше те, чого хочемо, щоб в практичному вимірі робити те, що ми можемо й мусимо робити.

Цікава річ це те, що властиво будемо в союзі з народами, які в поважній частині є нащадками колишніх кочових племен, які нападали на Україну. Той час, походів і наступів, минув, кочові племена осілися, і якщо національна свідомість українців припізнена в наслідок того, що Україна була «за

боролом» культури й цивілізації Заходу, то народи Кавказу й Центральної Азії теж припізнилися з своїм національним і державним визрінням — в наслідок кількавікових мандрів. Може навіть наші дальші і ближчі сусіди в Центральній Азії і на Кавказі є в деяких відношеннях позаду нас. Серед вірменів, таджикістанців, бурят-монголів і татар є високо розвинене почуття приналежности до родів, і внутрішня боротьба в цих народів проходить по лінії порахунків поміж окремими родами. Цей етап національного розвитку є вже за нами, і ми вже є так далеко, що розуміємо єдність нашого походження, історичної долі, мовних і кровних зв'язків та проповідуємо потребу одного національного й державного проводу для одного народу. Правда, може не маємо успіху в цьому відношенні, але це не наша вина, а вина припізненого розвитку нашої національної свідомости.

Коли ми по черзі визнали трагізм нашого географічного положення, неможливість встоятися в боротьбі проти всіх сусідів, і необхідну конечність союзу з нашими сусідами по-недолі в Центральній Азії і на Кавказі, які не мають до нас територіяльних претенсій, то ще залишається нам вияснити, які конкретні підстави для віри в такого роду комбінацію.

Наша власна культурна спадщина, як теж спадщина спільна всім европейським народам, не може бути поважною перешкодою для політичного й мілітарного союзу з народами близького Сходу і Центральної Азії. Подібно як у той час, коли княжі дружинники чи пізніше запорожці, боронили европейський суходіл від кочовиків, а европейські народи за українськими плечима спокійно розвивалися на своїх землях — маємо справа з европейською культурою чи так зв. «духовістю,. Це лише ми приписуємо себе до духової і психологічної «Европи», і наші політичні пляни в'яжемо з европейським простором. Зате, понад усякий сумнів, «Европа» не взяла до своєї загальної духової і культурної скарбниці нічого від українців, мимо цього, що наші культурні осяги нічим не гірші від осягів передових европейських народів. Крім цього, за малими винятками, нас вважають неподільною частиною своєрідної і скомплікованої російської спільноти, нас вважають дивовижним явищем, що його можна розглядати й роз'вязувати тільки в загально-російському пляні. Робити собі ілюзії — нерозважно. Ми будемо жертвенним козленям на кожному жертовнику поділу світу, якщо завчасу наш нарід, разом з народами прихильними до нього, не створить силового центру з виразно заманіфестованими моментами сили.

Проте, було б непотрібно заходити в дискусію з українськими окциденталістами, якщо мова про европейськість наших культурних досягнень, чи про змінення наших духових контактів з культурами Заходу. Безумовно, ми туди всеціло належимо і тяготіємо, і без найменших труднощів можемо бути помостом для просякання европейської духовости в азійські країни. Про це наше завдання писав Микола Хвильовий, що в один і той же самий час кинув кличі, які важко погодити з собою. Поставив він питання перед своїми опонентами в дискусії, що розгорілася 1928 року, «Европа чи Просвіта?», «Азіятський Ренесанс», «Дайош Європу», «Дайош пролетаріят», та вкінці клич, який був, є і залишиться найбільш яскравим в усьому, що сказав Хвильовий: «Геть від Москви».

Отже, реальним і єдино практичним виходом для України в майбутньому, якщо Україна має бути суверенною державою, це її участь у мілітарно-політичному аліянсі, так далеко міцному в кожному відношенні, що не тільки рівноважитиме сили Росії майбутнього, але й здержуватиме агресивність російських імперіялістів. Народи Центральної Азії й Близького Сходу якраз подібні до нас, якщо йдеться про політику Росії супроти нашого і їхніх народів. Взаємна поміч — буде цілком простою відповіддю тимбільше, що на захід і північ маємо сусідів, з якими мілітарний чи політичний союз —є сьогодні покищо абсурдом.

Найважливіше одначе з усього, це наші взаємини, народу з народом, там в системі СССР, бо це є місце, де творяться передумови для тісніших контактів у майбутньому. Ясно, що не можна мати на увазі диктованих офіційними кругами контактів поміж «Соняшною Грузією» і «Квітючою Україною», чи подібні жарти в відношенні до підбитих народів зі сторони Москви. Зате виміна студентів, виміна й співпраця в ділянці культурної творчости — дуже корисне явище. В університетах Москви і Ленінграду студенти з Центральної Азії й Кавказу творять разом з українцями і білорусинами окрему групу. Щобільше, студенти з азійських і кавказьких республік СССР, що мають змогу вибирати місце навчання, вибирають з правила Україну, і якщо опиняються в учбових закладах Росії, то виключно з партійного доручення. Тому, здається, у Львові так дуже багато студентів азіятів. В минулому, коли ще сяк-так можна було непогоджуватися з генеральною лінією комуністичної партії, члени Центрального Комітету Компартії з азійських республік орієнтувалися на делегатів України. Було це одначе давно, коли в складі ЦК знаходився грузинський діяч Мдівані.

Зовсім певно, в час недавних неспокоїв в Центральному Комітеті, Хрущов, якого група не була аж така міцна, щоб захопити керівництво партії, звернувся особисто й за посередництвом Мікояна до нацменівських комуністів, тобто комуністів, що походять з національних меншостей СССР, — за допомогою. На двадцятому конгресі партії Хрущов викликав сантиментальні почування серед делега-

тів неросійських республік своїми оповіданнями, як то він терпів за Сталіна, тому що він, мовляв, «хахол». Це спричинило факт, що в трьох надзвичайних випадках, вже по двадцятому конгресі партії, Хрущов все знаходив більшість членів ЦК по своєму боці. Саме аліянс «хахлів» та делеґатів ЦК від неросійських республік, і власні заушники Хрущова, були тією силою, що усунула в тінь російських архишовіністів, Молотова, Кагановича, Маленкова й Шепілова. Це не означає, що Хрущов не є російським шовіністом, і що прийшовши до влади в партії при допомозі коаліції, зложеної з нацменів, особистих приклонників і троцькістів — він не розправиться і з тими, що помогли йому забрати владу. В цій хвилині до складу президії ЦК і секретаріяту є вправді докооптовані нацмени, і з України є ними Кириченкон і Подгорний, та це з час, коли Хрущов закріплюється, добиває організаційно рештки опозиції, і тому йому, як колись Сталінові, потрібна для цього роду операції — поширена база. З хвилиною, коли він достаточно закріпиться й круг його особистих приклонників збільшиться — він приступить до остатного оформлення своєї диктатури, а разом з цим до ліквідації нацменівських комуністів, по плечах яких він дійшов до вершка партійної і урядової машини.

Цікавішим є факт існування «реабілітаційних» комітетів при ЦК Компартії СССР, а теж при республіканських комітетах партій. «Реабілітаційний» комітет в Москві, що насичений якраз комуністами з центральних азійських республік, є далеко ліберальний в регабілітаційній роботі, як подібний комітет при ЦК в Києві У час, коли київський «реабілітаційний» комітет відкинув регабілітаційні заходи, якщо йдеться при низку літературних і громадських діячів, зліквідованих в сталінський період, — то подібний комітет в Москві, який відограє ролю остатнього арбітра, відсилає регабілітаційні справи в республіканський комітет з дорученням «реабілітації».

Цікавою річчю ще буде, самозрозуміло, примітивний контакт поміж народами Кавказу й Азії з українцями. Ці контакти людей з людьми дуже щирі, почавши від концтаборів, а скінчивши на курортах СССР і поїздках колгоспних чи робітничих делеґацій.

Читачі будуть здивовані, чому в статті нема згадки про контакти з народами Азії і Кавказу на еміґрації. Цієї згадки нема просто тому, бо справа України буде всеціло вирішуватися в Україні. Там теж вирішуватиметься проблема майбутніх аліянсів і фронтів боротьби. Від укладу сил там — залежатиме всеціло доля України в боротьбі за державність. До яких розмірів розростеться наш спільний протимосковський фронт з народами Азії і Кавказу — сьогодні важко сказати. Сьогодні теж передчасно говорити про ролю України в такого роду союзі. Одне є певне, що мусимо виректися ролі «культуртрегерів», мусимо сказати собі, що ми не є колонізатори, не претендуємо на землю жодного з народів, і не ставимо собі жодного роду «місію» за ціль.

Це просто тому, що нашим завданням є поставити себе в краще, навіть протилежне до москалів положення. Серед нас є люди, що хочуть колонізувати Зелений Клин та творити поміст до нього почерез териорії азійських республік СССР. Отже ми є подібні до людини, що думає без сотика в кишені купити хату. Не тромтадратщина і імперіялізм є нашою ціллю, але взволення нашого і подібних нам пневолених народів спільними силами на спільному фронті.

Маємо з рації спільноти долі всі шанси опинитися в більшому мілітарно-політичному творі, на західному його фронті, в колі народів, що, подібно як і ми, наздоганяють своє історичне спізнення і виходять все твердіше й неуступчивіше зі своїм національними аспіраціями.

КРАЙОВА КОНФЕРЕНЦІЯ УНО І БРАТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ

У днях 30, 31 серпня і 1-го вересня 1958 р. у Торонто в УНДомі при 297 Каледж вул. відбудуться:

19-та Крайова Конференція Українського Національного Об'єднання,

24-ий Крайовий З'їзд Української Стрілецької Громади.

Крайова Конференція Організації Українок Канади ім. О. Басарабової,

Крайовий З'їзд Українського Визвольного Фонду.

Дня 30-го серпня 1958 р. о год. 9.30 відбудеться відкриття всіх Крайових Конференцій УНО і Братніх Організацій, на яке запрошується представників Крайових і других місцевих українських організацій.

Дня 30-го серпня 1958 р. о год. 7-ій вечора відбудеться бенкет для делеґатів і гостей. До участи в бенкеті запрошені визначні особи канадійського життя.

Почесним Гостем Крайових Конференцій УНО і Братніх Організацій буде Вельмишановний Генерал Микола КАПУСТЯНСЬКИЙ з Европи.

Пресово-Інформаційна Комісія Крайової Екзекутиви УНО.

С. Р.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ НАУКИ

Під таким заголовком появилася в «Свободі» (чч. 137 і 138) цікава стаття проф. Романа Смаль-Стоцького, де між іншим зачеплено важливу проблему взаємовідносин між нашими чоловими науковими установами: НТШ і УВАН. Пересічного читача, що не має можливости й охоти заглиблюватися в чисто наукові справи, цікавить просте питання: чому українські науковці, що працюють у вільному світі, вважають за потрібне мати дві академії наук? Чому, кажучи конкретно, поруч із НТШ існує ще УВАН, або поруч із УВАН існує НТШ? Той самий пересічний читач не вважає себе компетентним у цьому питанні і не відважується відповідати на нього і вірить, що з погляду інтересів української науки такий двоподіл є цілком оправданий, а значить і потрібний. Тим часом два роки тому була надрукована в «Свободі» стаття одного з чільних речників нашої науки проф. Я. Рудницького, де він писав, що потреба існування двох наукових установ зумовлюється специфічними завданнями кожної з них. На цю статтю відгукнувся один із читачів п. Д. Грушецький і просив автора подати докладніше, які саме специфіки він має на увазі. На це прохання не прийшла ніяка відповідь по нинішній день. Треба припускати, що на ту відповідь чекали й інші читачі «Свободи», бо вона мала пояснити факт поділу нашого наукового світу, що живо обходить кожного нашого емігранта.

Таким чином «специфічність завдань» наших чолових наукових установ залишається невиясненою, а в декого викликає навіть певні сумніви. Тому та частина статті проф. Смаль-Стоцького, де він говорить про взаємини між НТШ та УВАН, по правді має не абиякий інтерес для звичайного читача. На жаль, і цього разу цей інтерес не знайшов задоволення. І на цей раз заслону над причинами двоподілу не піднято. Натякнуто тільки на існування якихось двох наукових ідеологій. Але найліпше буде зацитувати власні слова автора:

«Основою наших взаємовідносин мусить бути взаємне визнання рівности й взаємна пошана обидвох установ, при чому ми (НТШ) репрезентуємо старшу, самим українським народом створену традицію, а Ви (УВАН) молодшу, створену державною владою. Всяке розбивання науки на еміґрації на якісь дві наукові ідеолоґії — це гріх, бо соборна Україна може зродитися тільки з соборницької української науки на еміґрації. Москва своїм поневоленням створила «соборну науку» на Україні, невже ж ми, її політична еміґрація, не зуміємо у вільнім світі створити дійсно соборний фронт української науки проти московської окупації?»

Далі автор пише: «Чи можливо розмежувати поміж НТШ і УВАН сфери наукової праці щодо тематики в історії, мові, літературі, економіці і т. д.? Чи було б доцільно приділити НТШ, наприклад, опрацювання історичних питань, зв'язаних із Західньою Україною (Австро-Угорщина, Польща, Чехословаччина, Угорщина, Румунія), а зарезервувати Московію, Росію, Чорноморські й Кавказькі справи УВАН?»

Вислів «дві наукові ідеології» зобов'язує нас і примушує думати, що між НТШ і УВАН існують якісь поважні ідеологічні розходження. Цікаво було б знати, які саме, якої природи: наукової чи може політичної? А чому ці ідеологічні розходження не перешкоджають членам одної установи бути заразом і членами другої установи і навіть займати там важні й керівні становища? Звичайного читача збиває теж на шлях непевности й нерозуміння заява автора про те, що НТШ репрезентує одну традицію а УВАН другу. Що це за традиції? І чому одну й другу традицію не може репрезентувати одна наукова установа? Чи ці традиції суперечать одна одній і виключають одна одну? Чи котрась із них є протиукраїнська? Чому не сказати ясно? Чи може це ще не вияснено взагалі?

Ми хочемо думати, що між нашими науковцями є якісь розходження чисто наукового характеру. Але такі розходження трапляються дуже часто. Кожний новий крок на шляху майже кожної науки викликав серед науковців певні розходження, примушував їх до інтенсивніших дослідів, до шукання остаточної правди, і ніколи не давав приводу до заснування власних, окремих академій наук. Візьмім для прикладу фізику. Скільки наукових суперечок викликала, напр., гіпотеза про існування в світі спеціяльної матерії, названої словом «етер»? А скільки зроблено дослідів для безпосереднього викриття

цієї матерії? Згадати хоч би досліди, відомі у фізиці під назвою «експеримент Міхельсона», що тривали від 1880-го року аж до наших часів (Міхельсон — 1880-81, Міхельсон і Морлей — 1887, Морлей і Мілер — 1902-06, Мілер — 1921, Томашек — 1924, Кеннеді — 1926-28, Піккард і Стагель — 1926-28, Ілінґворт — 1928, Піс і Пірсон — 1929, Джус — 1930 і ін.) і мали на меті встановити, чи рух землі має якийсь вплив на електромагнетні явища, бо тоді можна би було відкрити рух землі в етері, скорість цього руху, а значить і існування самого етеру. Результати цих дослідів публікувалися в усіх наукових виданнях світу, викликали відповідні дискусії і протитеорії, але ніде не призвели до такої розбіжности, що примушувала б науковців засновувати окремі академії наук для себе.

Наукові розбіжності в поглядах річ нормальна й для самої науки корисна, бо завсіди зв'язуються з многобічним трактуванням наукових проблем, а тим самим ведуть до ліпшого вивчення їх. Коли хтось із українських істориків виступає, наприклад, проти концепції нашої історії, проголошеної Грушевським, а приймає концепцію Карамзина чи Іловайського, то треба його відповідними арґументами примусити поставити свої власні арґументи на порядок дня і розбити їх чисто науковою дорогою, а не залишати його в стані ізоляції і тим самим сприяти творенню окремих наукових установ. Наука є наука, а не партійна програма, що залежить від нашого бажання чи інших ненаукових інтересів.

Проф. Р. Смаль-Стоцький, як бачимо з його власних слів, виступає проти розмежування сфери наукової праці поміж НТШ і УВАН. Цим самим він заявляється проти специфічних завдань кожної з цих установ, висунутих у свій час проф.Я. Рудницьким. І кожний читач, що пильнує за життям і працею обидвох наших наукових установ, має клопіт: чи брати ці заяви двох чільних речників нашої науки на еміґрації за міродатні тези, чи вважати їх за випадкові і ні для кого необов'язкові, чисто особисті піа дезідеріа? Виступаючи проти специфіки й проти існування двох ідеологій, як гріху, проф. Р. Смаль-Стоцький проте не проповідує жадного об'єднання НТШ і УВАН в одну установу. Про це взагалі немає в його статті ніякої мови, а замість того є вимога взаємного визнання рівности і взаємної пошани обидвох установ і висловлюється переконання, що вони виступатимуть у вільнім світі соборним фронтом. При цьому автор висловлює досить відважне твердження, що соборна Україна може зродитися тільки з соборницької української науки на еміґрації. Хто повірить у це твердження, той матиме багато смутку на серці, бо переказана нам одним і другим професором аналіза взаємовідносин поміж НТШ та УВАН показує, що нема ніякої надії на об'єднання, а значить і на соборний фронт. Але чи той факт, що наші науковці на еміґрації не знайшли досі можливости об'єднатися в одну наукову установу, має таке велике політичне значення, що може статися непереможною перешкодою на шляху до соборности України? Тяжко в це повірити. Ми віримо у великі спроможності еміґрації, але щоб доля України так сильно залежала від неї, то не віримо.

Проте дозволяємо собі думати, що соборність і в науці була б нам вельми корисна, і тому дуже жалуємо, що її нема. Бо, як каже сам проф. Р. Смаль-Стоцький, новітня політика без науки немисленна. «І за американським Президентом діє 'трест мозків' науковців. І українська нація має свій 'трест мозків' науковців, своє НТШ (Чому не згадано і УВАН? пит. наше С.Р.)». Чи не було б корисніше для нашої політики, коли б ті мізки об'єдналися? Як бачимо, питання про об'єднання виникає на кожнім кроці. Воно відбивається також на матеріяльних спроможностях нашої науки на еміґрації. Як відомо, існування двох українських установ із однаковими задачами викликало в свій час певні труднощі в справі одержання субвенції із Фордівського Фонду. Так само акція збирання фондів для праці наших наукових установ серед нашого еміґраційного громідянства в значній мірі утруднюється фактом двоподілу їх. Еміґрант не має великої охоти роздаватися грішми і використовує кожну найменшу можливість, щоб відтягнутися від того. А одною з таких можливостей безперечно є факт існування двох однакових наукових установ. І одна має праці, що їх в інтересах нашої визвольної політики треба конче й негайно видати, і друга їх має, а неохочий жертводавець стає в позу оборонця консолідації і каже: насамперед зробіть якийсь порядок у себе, а потім вимагайте від мене грошей, бо мені не годиться підпирати ваш розбрат. Можуть бути й гірші арґументи: коли просять на одну установу, прошений може сказати, що він підпирає тільки другу, а чи це завсіди відповідає дійсності, то не знати...

Ми давно вже звикли до двоподілу в нашому національному житті. Це явище ми називаємо «національним збручем». І всі ми без виключення осуджуємо його, але цей осуд має більше теоретичне, ніж практичне значення. Навіть там, де наші люди в своїх поступованнях мали б користуватися насамперед і передусім арґументами безпристрасної науки (сіне іра ет студіо), а не призвичаєннями, набутими під чужими впливами і в чужих інтересах і нам у найвищій мірі шкідливими. Нам здається, що коли б інтереси української науки справді вимагали якоїсь «специфічности» в її розвитку, то й тоді наш науковий світ мав би знайти якийсь ліпший «модус вівенді» і організувати справу так, щоб «специфічні» теми й завдання розроблялися в рамках одної спільної наукової установи, а не в двох однакових та ще й таких, що примусили проф. Смаль-Стоцького закликати їх до взаємної пошани.

Д-р **Петро Стерчо**

РОЛЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ В ЗАКТУАЛІЗУВАННІ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ПИТАННЯ В МІЖНАРОДНІЙ ПОЛІТИЦІ 1938-1939 Р. Р.

(Продовження)

V.

Так як у сучасну пору найважливішою проблемою, поза засадничим конфліктом поміж Сходом і Заходом, на міжнародному форумі є справа Близького Сходу, та упродовж півроку, починаючи від жовтня 1938 р. до половини березня 1939 р., справа Карпатської України, а з нею й справа визволення всієї України, була найважливішою справою світової дипломатії та світової преси.

Противники осі Берлін-Рим зв'язували визволення України та сформування Української Соборної Держави з Гітлеровою політикою завоювання Східної Европи. Як виявилося опісля, ця пов'язаність була цілковито безпідставною, бо Гітлер ніколи не давав ніяких обіцянок українцям, а в часі найбільшої кризи Закарпаття, коли фактично рішалося його бути чи не бути, після докладних студій подій у Чехословаччині по заборі Судетів, Ріббентроп і Гітлер вирішили підтримувати словацькі домагання автономії, натомість відносно Карпатської України в протоколі з даного засідання занотовано таке:

Що відноситься до Карпатської України, Фюрер думає, що було б найкраще, якщо б Німеччина вмішувалася якнайменше в її справу.

Після цієї конференції Ріббентропа з Гітлером, перший вислав інструкції для дипломатичних представників Німеччини в Парижі, Лондоні, Римі, Варшаві, Вашінґтоні, Токіо, Білгороді, Букарешті, Берні і Женеві, в яких знову підкреслювалося підтримку для словацьких жілінських домагань, а відносно Карпатської України було дане доручення такого змісту:

Ми ставимося з резервою до Карпато-Української справи. Спільного мадярсько-польського кордону не підтримуємо, але й не виступаємо з антимадярськими чи антипольськими гаслами.

Тимчасом рішуча постава населення Карпатської України проти мадярсько-польського пляну захолення Закарпаття була рішальною, і мадярам тоді не вдалося захопити цю українську провінцію. Тимчасом дійшло до безпосередніх карпато-українських та словацьких переговорів з урядом Мадярщини в Комарні в справі територій, заселених мадярами. Але, в наслідок надто неприємливих мадярських вимог, ті переговори перервано 13 жовтня 1938 р., а німецький амбасадор, Едманнсдорф, повідомив з Будапешту, що Мадярщина готова до збройного наступу на Карпатську Україну. На це міністер закордонних справ ЧСР, д-р Хвалковський, прибув до Берліна 14 жовтня, щоб просити підтримки проти мадярсько-польського пляну. Коли Хвалковський розмовляв з Гітлером, то в сусідній кімнаті вже ждав кол. мадярський прем'єр Дарані, який приїхав пожалітися Гітлерові, що карпатські українці та словаки зірвали переговори. В присутності Ріббентропа, ген. Кайтеля та німецького амбасадора в Будапешті, Едманнсдорфа, Гітлер висловив гостро своє невдоволення з того приводу, що мадяри «інформували його, немов би словаки й русини бажали за всяку ціну приєднатися до Мадярщини. Але тепер зовсім не так виглядає.» Далі Гітлер виразно заявив, що у випадку збройного конфлікту в сучасну пору «Мадярщина була б цілковито сама, а вислід його був би дуже сумнівний». Також Ріббентроп відраджував мадярам домагатися плебісциту в Словаччині та Карпатській Україні, бо вислід його був би некорисний для Мадярщини. Тоді Дарані зауважив, що «якщо б словаки й карпатські українці стали самостійними, то Мадярщина могла б прагнути до тарифної унії з ними», на що Гітлер відповів, що «вони, очевидно, хочуть бути самостійними, але цілком рішуче не бажають унії з Мадярщиною.»

Після цієї розмови з Гітлером, Ріббентроп і Дарані устійнили в окремій розмові менш-більш делімітаційну лінію поміж Словаччиною і Карпатською Україною, з одного боку, та Мадярщиною, з другого. Згідно з тут устійненою лінією, Ужгород і Мукачів мали залишитися в Карпатській Україні. Про ці устійнення Ріббентроп поінформував Хвалковського і радив йому прийняти це в основу, бо інакше Німеччина не ґарантуватиме нових кордонів Чехословацько-Української Федерації. Тимчасом уряд Мадярщини на чолі з Імре не затвердив догово-

рення Дарані з Ріббентропом і відмовився відновити безпосередні переговори, а запропонував арбітражне рішення справи нових кордонів. До складу арбітрів, на мадярську пропозицію, мали входити Німеччина й Італія для встановлення кордону поміж Мадярщиною і Словаччиною, а також Польща для вирішення долі Карпатської України. Італія та Польща цілковито підтримували мадярські намагання загарбати Карпатську Україну, тому уряд Карпатської України рішуче спротивився участі Польщі в арбітражній комісії. Польща не намагалася втручатися в справи Словаччини, бо представник Словаччини, д-р Кароль Сідор, фліртував з Польщею і прагнув до незалежної Словаччини під покровом Польщі. Врешті, коли Франція та Англія відсунулися від дальших подій у Чехословаччині, обидві зацікавлені сторони погодилися на німецько-італійський арбітраж.

Мадярсько-польську тактику проти Карпатської України устійнив мадярський міністер закордонних справ Чакі під час своїх відвідин у Варшаві 8 жовтня 1938 р. Бек переконував Чакі, щоб Мадярщина зрезиґнувала з претенсії на всю Словаччину, то тоді він напевно притягне й Румунію до спільної протиукраїнської акції. Коли ж, однак, Бек відвідав румунського короля, 19 жовтня 1938 р., в цій справі, пропонуючи Румунії навіть східну частину Карпатської України з залізницею, що веде з Коломиї до Сиготу, то король Румунії Карло та його міністер закордонних справ Петреску-Комнен заявилися виразно по боці свого давнього союзника, Чехословаччини, а в тому й по боці тодішніх інтересів Карпатської України.

В той самий час, коли польський міністер закордонних справ намагався прихилити короля Румунії на свій бік, мадярський міністер закордонних справ Чакі вів приятельські розмови з графом Чіяно в Римі, який і так повністю підтримував мадярські домагання. Але не спали й українці. Українцям уже вдалося було нав'язати важливі контакти в Берліні та Відні і, поза приватними розмовами, виступили ми офіційно й на міжнародньому форумі.

В той самий день, коли Чакі побував у Римі, а Бек — у Румунії, міністер Карпатської України д-р Едмунд Бачинський від розмови з міністром закордонних справ Німеччини в Мюнхені, в присутності німецького амбасадора з Будапешту, фон-Едманнсдорффа, та таємного радника Альтенбурга. Розмова Бачинського з Ріббентропом тривала майже півтори години й закінчилася повним успіхом української справи, бо Ріббентроп пообіцяв, що не тільки боронитиме Закарпаття проти мадярів, а й пересунення кордонів повинно йти цілковито за етнографічним розмежуванням, залишаючи Ужгород і Мукачів Карпатській Україні. І, справді, виготовлену на цій конференції карту німецький амбасадор негайно завів до Будапешту і пред'явив мадярському урядові, а водночас Ріббентроп переслав інструкції в цьому сенсі разом з картою до німецького амбасадора в Римі для інформації уряду Муссоліні.

Коли поїздка Бека не увінчалася успіхом у Букарешті, він негайно поїхав до Берхтесґадену, де в розмові з Ріббентропом, 24 жовтня 1938 р., скаржився на короля Румунії Карла, що він ще все думає категоріями Малої Антанти, отже, він — ворог Німеччини... Карпатську Україну він представив Ріббентропові як «кубло комунізму» і склав офіційний протест, щоб «русинів не називати українцями, бо, мовляв, карпатські русини ненавидять галицьких українців і вони фактично не є українцями...» У дальших своїх розмовах Бек змодифікував своє становище відносно Карпатської України з тим, що

> «міста Ужгород і Мукачів мають бути віддані Мадярщині, а решта країни має одержати автономію в рамках Мадярщини.»

Як видно з цього, Польщі більше залежало на ліквідації Карпатської України, ніж самій Мадярщині, бо уряд Горті, довідавшись про становище Ріббентропа, устійнене з Бачинським, зрезиґнував із домагання цілости Закарпаття, а настоював тільки на віддачі мадярам Ужгороду, Мукачева, Берегова та Севлюща. Також погодився дати право транзиту Карпатській Україні по південній залізничій лінії з Чопу до Хусту.

Фактично по цій лінії мадярських домагань і вирішено мадярсько-карпатоукраїнський спір т.зв. Віденським Абрітражем, 2 листопада 1938 р., в якому арбітрами були Ріббентроп і Чіяно. Під час цієї конференції інтереси Карпатської України заступав сам прем'єр о. Августин Волошин, що мав довші розмови з обома міністрами закордонних справ. Тому що уряд Карпатської України наперед погодився прийняти рішення арбітрів, віручи, що Ріббентроп боронитиме кордону, устійненого з міністром Бачинським, не міг складати офіційного протесту, за це склав протест проти цього рішення український світ устами д-ра Луки Мишуги, який розіслав протест до всіх важливіших держав світу.

У висліді розмов о. А. Волошина з Ріббентропом Німеччина пообіцяла увійти з Карпатською Україною в тісні господарські взаємовідносини. І, дійсно, майже негайно після Віденського арбітражу Німеччина відкрила свій консулят у новій столиці Карпатської України, Хусті, а потім вислала свою господарську делеґацію, що підписала економічну умову з міністерством господарства Карпатської України, очолюваним Юліяном Реваєм. Ішлося, зокрема, про розбудову дерев'яного промислу та добування земних багатств.

(Закінчення буде)

Юрій Артюшенко

НА МАРҐІНЕСІ КНИЖКИ ЮРІЯ СМОЛИЧА „З НАРОДОМ ЧИ ПРОТИ НАРОДУ?"

1.

В українській історії є багато прикладів, що підтверджують вагу й велике значення державно-діючої еміґрації в національно-державнім ставанні української нації. І все було так, що коли безпосередня загроза для Москви з боку української нац.-державної ідеї маліла в чині, тоді Москва ліквідувала всі прояви власного не тільки політичного, але й духового, культурного та економічного життя в Україні. Так було й у 1711 році по збройній прогрі Пилипа Орлика за гетьманування Данила Апостола (1658-1734), коли український нарід переживав аналогічне тому, що переживає тепер. І тоді причинами нашої внутрішньої слабости були: 1) Непримиренні соціяльні протиріччя, підсичувані нашими сусідами. 2) Невирозуміння, з причин неусвідомлення української національної рації, між державно-діючими силами в Україні й на чужині. 3) Орієнтація на зовнішні сили, що в більшості випадків підводили нас. І одним з документів наших часів, що підтверджує аналогію теперішнього українського національно-політичного життя з минулим, є книжка Юрія Смолича «З народом чи проти народу», видана 1958 р. комітетом «За повернення на Батьківщину», якого членом є сьогодні й Юрій Смолич.

2.

Комітет «За повернення на Батьківщину» ще з початку 1957 року прислав мені листа із закликом повертатися на Батьківщину і свій часопис. На це я зареаґував тим, що вислав згаданому комітетові і деяким установам в Україну свою книжечку — «По торах борців — за правду і волю», додаючи до неї таку примітку: «Замість відповіді на листа до мене від Комітету «За повернення на Батьківщину».

Після того чотири місяці я часопису не одержував, аж опісля знову одержав два числа. На це в січні 1958 року послав я комітетові (й знову в Україну) іншу свою книжечку: «22. січня 1918 — ми і світ» з надписом «Заміна за часопис «За повернення на Батьківщину». Часопис перестав приходити, але вкінці червня одержав я книжечку: «Радянський Союз — очима іноземців», а зараз же по ній і книжечку Юрія Смолича — «З народом чи проти народу?», з долученою до неї карткою такого змісту: «Шановний співвітчизник! Просимо Вас підтвердити одержання прикладеної брошури і вислати нам цю записку. Одночасно, якщо Вам не буде важко, просимо повідомити Ваші думки про цю брошуру. Комітет». Видно, що не автор книжки це писав, бо в тексті багато русизмів.

Після прочитання книжки мені спочатку промайнула думка, що якщо я напишу свої думки про неї, то чи застановиться хоч би навіть тільки сам її автор, чи пройде мимо них, не читаючи їх, як проходило там байдуже багато осіб над ціннішими думками отих мільйонів поляглих, закатованих і замучених в концентраційних таборах чи виморених штучним голодом найкращих синів українського народу? Але національно-моральний обов'язок підказав мені, що не можна збути мовчанкою книжку українського письменника, який у тих умовах, коли багато його колеґ, як ось, напр., з Дніпропетровщини, пишуть російською мовою, сам він всі свої твори пише українською та порушує в них не завжди популярні там національно-культурні й історичні проблеми.

Тому що за перо звичайно беруся рідко — доривочно, до того тільки вечорами, по тяжкій цілоденній фізичній праці, не можу в цій статті вичерпати всіх проблем, що їх торкається Ю. Смолич, тільки ті з них, що, на мою думку, найбільш актуальні на сьогодні. При цьому висловлюватиму свої думки як український націоналіст, державно-діючий політичний еміґрант, для якого українська державна рація є найвищою від усіх інших.

3.

Про прочитанні надісланої мені книжки першою думкою, що виникла в мене, була думка про те аналогічне до нашого сучасного і давнього й недавнього минулого, в цілковитому полоні якого перебуває й автор цієї книжки. Хоч я й не знаю, чи Юрій Смолич комуніст чи безпартійний, але він, як видно, зовсім підлягає отій груповій (отарній), так характеристичній прикметі Комуністичної Партії СССР та взагалі російській психіці БЕЗКРИТИЧНОСТИ до себе та нетолерантности до іншої думки. Видно, що він у полоні чужих українській духовості засад, які тяжким тягарем задушували прояви українських здорових внутрішньо-соціяльних взаємовідносин та жорстокими ударами ліквідували вияви суверенної думки.

У зв'язку з цим в мене з'явилася думка щодо майбутнього: може бути й ще гірше, якщо національна політика Комуністичної Партії в Україні піде й далі по лінії, по якій йшла дотепер. Комуністична Партія СССР — це, як не цілковито, то переважно — російська імперіялістична організація, що відіграє в усьому комуністичному світі провідну ролю. І хоч покищо, щоб скріпити своє панування, Москва фіктивно й примушена ділитися владою з комуністичними партіями інших державних націй, то в дальшому вона буде намагатися знищити їх, як знищила Українську Комуністичну Партію, розстрілявши майже увесь її Центральний Комітет (Політбюро УКП), і запровадити замість них тереторіяльні Комуністичні партії, цілковито їй підпорядковані. І так Комуністична Партія СССР буде прямувати до того, щоб затримати за собою, а тим самим і за московським імперіялізмом, панування в комуністичному, а далі і в усьому світі. Комуністичні Партії вільних дотепер народів стануть, як чехи кажуть, «одбочками» Комуністичної Партії СССР, а в їхніх проводах опиняться, переважно, меншини й вірно віддані Москві місцеві комуністи. Якщо таких буде замало, вона подбає, як не про «репатріянтів», то про вислання своїх комуністів-інтернаціоналістів. І прийде таке, як це сталося в Україні, де гасло — «Україна для українців» обернено в гасло — «Українців під владу неукраїнців». Так, на нашу думку, й може прийти до того вимріяного Москвою інтегрального інтернаціоналізму, в якому вона, якщо не сама, то з кількома сателітними-націями пануватиме в усіх країнах світу, так як вона панує в Україні, а на всі закиди буде відповідати: «какая разніца, да оні ж комуністи».

Інтернаціоналізм у теорії стане в практичному житті імперіялістичним націоналізмом одної російської чи декількох небагатьох націй, що будуть у постійній боротьбі з націоналізмами поневолених ними народів, з націоналізмами, що їм теоретично навіть Сталін необачно признав рацію існування, правда, не на території СССР, але поза нею, і яким сьогодні СССР іде немов би з допомогою, щоб, використавши їх, потім знищити. Признаючи рацію існування націоналізмам поневолених народів поза СССР, ніколи й ніхто з комуністичних теоретиків не признав рації існування українському націоналізмові і то не тільки в сучасному, але й в далекому минулому. Також і Юрій Смолич, як видно, не хоче признати рацію існування українському націоналізмові і також не тільки в сучасному, а й у далекому минулому.

І тому заголовок книжки Юрія Смолича мимоволі насовує питання: «З яким народом?» З українським народом чи з отим «радянським», поняття якого не є тотожне ані з абстрактним поняттям, як людство, ані з відвічним поняттям нації, як збірного індивідуума з власною духовістю, історією, культурою та волею й думкою? Якщо з «радянським» народом у понятті, яке йому надав Петро Перший, то кажу моє рішуче — НІ! Якщо ж з отим обездоленим українським, якого Москва не змогла вцілому вивезти з України, бо за великий, ані не витопила у водах Дніпра, чи у «власних каламутних водах», ні не вимордувала в Винниці й в концентраках, ні також не виморила штучним голодом, з тим українським народом я є на життя і на смерть!

4.

Перед тим, як спинятися над поодинокими думками Юрія Смолича, хочу висловити найперше загальні свої спостереження й зауваження щодо змісту книжки. Юрій Смолич багато нетотожних собі понять утотожнює, з чого й випливають у нього неправильні висновки, як, напр.:

1) Утотожнює Комуністичну Партію, якої найвищий духовий і політичний центр є поза Україною, з виразником і носієм національно-політичних і соціяльних ідеалів українського народу.

2) Утотожнює частину розвитку з соціяльно-економічного чи іншого якогось відтинку життя в Україні з українською національно-державною дією — «державою українського народу», тоді, коли українська державна дія є споконвіку всеохоплюючою формою найвищого закономірного чину нації, чину упорядкованого й схваленого суверенною волею українського народу та ствердженого правними актами. Бо і довготривалість миру в світі може бути забезпечена тільки тоді, коли національно-державний принцип ляже в основу навіть великопростірних концепцій його перебудови. Тому не тільки формально, але й фактично необхідно стояти незмінно на засадах повної національно-державної власнопідметности і то на всіх без вийнятку відтинках національно-державної дії. При тім треба пам'ятати, що українська державна дія, як спадщина, перейшла до нас від попередніх наших державницьких періодів і що вона була все незмінною, тою ж самою, бо ж повстала з того ж самого українського підсоння і геополітичного положення України та з тих стремлінь українського народу до волі та до національної і соціяльної справедливости. Мінялися тільки форми втілення в життя державної ідеї **суверенною волею народу** в залежності від того, хто виявляв суверенну волю народу — прадіди, діди, чи внуки з їхніми відмінно політичними світоглядами, але ніколи не мінялася сама ідея. Не мінялися й зовнішні форми вияву її: Самостійна і Соборна Українська Держава, з своїми незмінними державними атрибутами — Уряд, Армія, Дипломатичне представництво тощо. Українська державна ідея все була й є єдиним для нас об'єднуючим чинником на базі внутрішнього українського компромісу і національної солідарности навколо неї.

3) Утотожнює український націоналізм з протинародними силами, ставляючи у вину українському

націоналізмові не все обґрунтовані закиди та узагальнюючи помилки окремих націоналістичних груп чи поодиноких осіб на ввесь націоналістичний рух. Поняття українського націоналізму в Юрія Смолича не є ним усвідомлене, тому й неправильно визначене. Та це й не дивно, бо й тут, на чужині, поняття українського націоналізму інтерпретується по-різному. І тут противники українського націоналізму часто вважають український націоналізм за одну з нових, фашистівського чи націонал-соціялістичного зразка, політичних течій, імпортованих із заходу в Україну, тоді ж, коли в дійсності український націоналізм діяв уже і в усіх попередніх наших державницьких періодах та виконував цю ж саму ролю і змагався за цю ж саму мету, що й тепер, та на жаль, і тоді, як тепер, він не був уповні ясно усвідомлений нашими батьками, дідами й прадідами, і тому українська нація не могла довго вдержатися «у колі вільних народів». Ще від IX. століття, як з усіх українських племен, розселених по обох боках Дніпра, здовж Дністра, на побережжях Чорного моря й аж по Кавказ, утворилася українська дерва із столицею в Києві, український народ виплекував у собі ідею українського націоналізму, з якої вже тоді зроджувалася воля всіх племен творити націю на спільному для них усіх ідеалі — стати справжнім суверенним господарем своєї землі в центрі суходолу старого світу, на грані Сходу й Заходу. Письменство XI і XII століть є найяскравішим проблиском сильного духа суверенної нації та вивом національно-державної гордости. Козацька доба була справді найбільшою синтезою тих духових, соціяльних та політичних прагнень українського народу, що їх проповідує ще й сьогодні український націоналізм. В сучасній добі безпосереднім джерелом українського націоналістичного руху є наш останній державницький період. В ньому український націоналістичний рух власне й зродився з тих духово-творчих процесів, що нуртували з давен-давна в Україні та відбивали в собі прагнення всієї української нації до національно-державжавної єдности. З його ж ідейних основ зросли й найбільші в нашій історії теперішньої доби два державні акти: 22. січня 1918 і 1919 років — Акти Самостійности й Соборности. Українська націоналістична ідея в кожному державницькому періоді української історії все була синтезою духових, соціяльних та політичних прагнень українського народу. В боротьбі за здійснення української націоналістичної ідеї мільйони борців склали своє життя на вівтар України. По них мільйони їхніх синів, внуків і правнуків у своїх серцях несли й далі ідею своїх батьків, дідів і прадідів... Ця націоналістична ідея заставила й Хвильового, хоч він і був червоним партизаном-комуністом, зробити переоцінку наявної історичної дійсности та національно-політичних і соціяльно-комуністичних засад життя.

Стільки загальних думок, що навіяла книжка Юрія Смолича, а тепер повертаюсь до самої книжки.

До написання цієї книжки Юрія Смолича спонукали, як випливає з неї, по-перше, два документи: а) список прізвищ агентів чужоземних розвідок, що з власної ініціятиви з'явилися до Комітету «За повернення на Батьвівщину» з проханням «повернути їх у громадянство УРСР» і б) зошит на сто п'ятдесят сторінок машинопису «Заповіт борцям за визволення України» — В. Винниченка і, по-друге — молода людина, якої прізвище є в тому згаданому списку.

— «... Як ви знаєте, я літератор, український письменник. І от я хочу просити вас, коли ваша ласка, дещо допомогти мені в моїй творчій роботі... Мені здається, ваші думки і почуття цікаві для широкого загалу... Вони можуть допомогти, здається мені, і декому з людей, які перебувають ще там, за межами нашої Батьківщини, краще розібратися в своїх власних думках та почуттях. Запити та відповіді — це сухо й формально, а мені хотілося б погомоніти від серця — душі з душею» — звертається до молодої людини Юрій Смолич. Та у відповідь було тільки знизування плечима й мовчанка. Тоді Юрій Смолич ставить запит: «Чому ж тоді ви повернулись? Хіба українські націоналісти не раділи, коли в Угорщині стався путч?» І цим запитом Юрій Смолич викликає оживленість у молодої людини, мовчазність зникає, і «він поспішає пояснити докладно — збуджений і схвильований: видно, що ця справа болісно йому допікає».

— Так почалася розмова. Зі слів незнайомця виходить, що ніби ще за кілька тижнів до подій з Угорщині ЗЧ ОУН була готова до участи в подіях на Угорщині, маскуючи це навіть «перед емігрантськими колами, і особливо перед «переміщеними»... З його слів випливало, що події в Угорщині не були стихійним національно-революційним зривом, але «готованою світовою реакцією, провокаційною змовою». І в цій змові, мовляв, узяла участь і «Організація Українських Націоналістів» — ОУН. Тому, мовляв, хоч націоналісти і проголошують «визволення від большевиків» власними силами, «але на практиці, як бачите, і самі ладні стати інтервентами супроти іншого народу» — каже незнайомець. Далі на запит Юрія Смолича про орієнтацію ОУН полк. Мельника на блок країн Західної Европи він відповідає: «Так ОУНс, тобто «солідаристи» полковника Мельника, проголошують тепер орієнтацію на блок антикомуністичних держав, включаючи й відмілітаризовану нині Західну Німеччину. Але щодо мене, то я належав до ОУНз — «Організації українських націоналістів — закордонців». — ОУН; орієнтується на Сполучені Штати Америки», — додає молода людина.

Тут я мушу зупинитись, щоб висловити свою думку відносно того, що подав Юрій Смолич. І так що-

до твердження, що події в Угорщині були «готованою світовою реакцією провокаційною змовою», то воно цілком суперечить тим усім твердженням утікачів з Угорщини, серед яких є чимале число тих, які разом з Імре Наґі були в комуністичній партії. Коли б в Угорщині не було цензури, то, на нашу думку, й більше число населення підтвердило б, що то був справді національно-революційний зрив, який не оглядався на те, як до нього ставиться зовнішній світ. Але може, й сподівався провід зриву визнання збоку світу національно-революційного зриву як такого, а, може, сподівався такого визнання навіть від самої Москви, бо ж пішов з нею на переговори, що їх очолював генерал Мелетер, який теж, видно, сподівався від неї «покровительства», яке вона так часто проголошує націоналістичним рухам азійських, африканських та інших народів. Тому свідома людина може бути лише протилежних поглядів з Юрієм Смоличем про події в Угорщині.

Щодо нерозважної орієнтації на зовнішні сили, то хоч і я все був проти такої орієнтації, проте це не суперечить ідеї шукання спільного шляху з народами світу для створення нової системи укладу сил на засадах морально-політичних взаємовідносин, пошанування національних і господарських інтересів, відвертости й глибокої етики в міжнародних відносинах для загального добра. Це диктує нам і геополітичне положення України. Також диктує це й українська глобальна політика, що йде через найдалі висунений на захід форпост — Карпатську Україну, через найдалі висунені на схід форпости — Сірий Клин і Зелену Україну (де навіть за часів Скрипника було українське шкільництво, а якого тепер нема) та через розпорошених по всьому світу українців і лучить проблеми центру суходолу Старого Світу — України з проблемами всього світу. Тому то для скріплення української нації на форумі розмов з народами світу, необхідно було б:

1) перевести мобілізацію психічно близьких і прихильних до наших ідеалів народів, які в недавньому минулому не були нашими історичними ворогами та все мали і мають з нами спільні інтереси.

2) Зробити переоцінку у відносинах з нашими сусідами, щоб не покладатися на вірність тих, хто неодноразово нас обдурював.

3) Перебрати на себе місію духової, ідейної і морально-політичної перебудови оточуючого нас світу, по якому ми розсіяні для здійснення цієї місії.

І це все, в міру своїх сил, і робить українська державно-діюча еміґрація. Якщо є якісь виломи від цього, їх не можна узагальнювати.

В своїй більшості українська еміґрація працює, щоб здобути серед народів світу більше прихильности до українських національно-державних ідеалів, а не щоб приводити чужі сили в Україну, бо їй залежить не на зміні гіршої окупації на ліпшу, лише на тому, щоб Україна позбулася всякої окупації. Причому для української політичної еміґрації є завжди вирішальною національно-державна ідея, а не боротьба проти сучасного режиму, накиненого Москвою. І не від української політичної еміґрації залежить, чи прийде до збройного конфлікту чи ні, але вона повинна рахуватися з такими можливостями, як також з тим, що, коли б поле бою проходило через Україну, український народ знову мусить узяти зброю в руки і подбати про те, щоб Україна як у мілітарному, так і в дипломатичному відношенні не лишилася осамітненою. Отже, тому, що так воно є, а не інакше, українська політична еміґрація завжди є з українським народом...

6.

Повертаюсь знову до книжки.

І так дальша розмова ведеться між Юрієм Смоличем та незнайомцем навколо передсмертного, ще не опублікованого рукопису В. Винничнека: «Заповіт борцям за визволення». Від неї переходиться до критики політичної еміґрації, послуговуючись цитатами з рукопису Винниченка (якщо такий рукопис справді існує): «Ті люди, які звуть себе «Національно-державним центром», «леґітимними» спадкоємцями традицій української революції і носіями її «Скрижалей», не мають на те ніякого права — ні національно-політичного, ні юридичного, ні морального. Та підстава, через яку їм довірено еміґрацією провід у її представницькому органі, є фальшивою. Еміґрацію введено в блуд, а надто «Нову», а надто тут, яка зве себе революційно-демократичною. Де ваші уповноваження? Хто вас вибирав на такий надзвичайно важливий і відповідальний пост? Хто вас контролює, перед ким ви звітуєте за свою діяльність і за ті акти, які ви іменем всієї нації заключаєте і можете заключити? Коли у вас таких уповноважень нема, коли ви дієте самі від себе, то — чи не чините ви державного злочинства?... Українська ж держава, українська державність на Україні є!» — стільки за В. Винниченком.

Та на всі ці закиди, обвинувачення і твердження само життя відповідає запереченням, бо на кожному кроці доводить, що единим законним і життєдайним джерелом Української Державности є два Акти: 22. січня 1918 і 1919 років, — і переконує, що тільки ці два Акти та разом з ними державницькі традиції залишилися назавжди тривалими, незмінними, бо вони органічно виростали з довгого історичного розвитку нашого народу, тоді як усі інші політичні теорії виявилися несталими, мінливими, бо

були тільки твором тієї скороминулої сучасности, що не була пов'язана корінням з історичним минулим українського народу. Власне, з того державницького періоду, в якому Бог обдарував українську націю суверенною волею, український народ черпає, як із свого життєдайного джерела, сили до дальшої боротьби. І хоч чужа пануюча дійсність намагається здеформувати українську державницьку волю, однак, кожночасно, як уже здається, що ось-ось ворог досягне свого, український народ вдається до того свого животворчого джерела і тим приводить ворога до тривоги, непевности і відступу. І не дивлячись на те, що В. Винниченко й пише, що в Центральній Раді були дві групи, з яких більша була за орієнтацію на зовнішні сили, менша, до якої й В. Винниченко належав, проти такої орієнтації, то все ж таки український народ висловив повне довір'я тодішньому парляментові українського народу — Українській Центральній Раді, як також через різні Всеукраїнські З'їзди, включно із З'їздом Робітничих, Селянських і Військових Депутатів висловився за Суверенну Державність України. Тоді ж український народ поставився до большевизму, як до московського наїзництва, в руках якого інтернаціоналізм став бичем для України. Це становище підтвердили й вибори до Установчих Зборів, в яких українські національні партії одержали 75% голосів та вибори до земських органів самоурядування, в яких партії одержали 80% голосів. Суверенну волю народ виявляє тільки тоді, коли на його землі нема ні одної ноги чужинецького вояка, коли нема чужої панівної дійсности та її впливу. І правильно зробив український народ, наділюючи Українську Центральну Раду своїм довір'ям, бо, якби не був підписаний Берестейський мир, змінилася б окупація в Україні, а українська державність залишалася б і далі тільки мрією, бо коли б увійшли в Київ перед 22 січнем 1918 року німецько-австрійські війська, ніякої мови про самостійність України не могло б бути. І хоч сьогодні державна дія в Україні є, в першу чергу, дією Української Духової Де жави, що охоплює собою не тільки духовість українського народу в Україні, а й духовість усіх українців світу, та завдяки вищезгаданому виявленню суверенної волі українським народом, українська державна дія має всі істотні прикмети вільної духом і психікою державної нації, що їх надав їй ще державницький почин в 1917 році. Щождо законних прав на державну дію української еміграції, то можна сказати, тільки те, що державно-діючою основою еміграції стала Українська Армія, яка не скапітулювала, а лише відійшла на чужину з усіма своїми державними атрибутами суверенної волі українського народу; атрибутами, які були визнані де-юре, хоч і не всім світом, то таки великою його частиною; атрибутами, яким ніхто не може заперечити історичного значення актів, ані навіть сама Москва, що визнала Українську Народну Республіку в 1918 році. Цю державницьку спадщину де жавно-діюча еміграція повинна зберегти до нового виявлення вповні суверенної волі українського народу без впливу будь-якої зовнішньої дійсности.

(Продовження буде)

• • • • • • • • • • • • • • • • • • •

ЗАМІСТЬ ФЕЙЛЕТОНУ

Ганна Черінь

ЗУСТРІЧ ІЗ ГРИЦЬКОМ

(Закінчення)

— І ніхто їм більше кота не приніс?

— Кота — ні, але один кореспондент якось приніс одній танцівниці механічного ведмедика. То весь ансамбль з тим ведмедиком возився та бавився, все мене допитувались, чи справді тут діти такими цяцьками граються. Проте, через кілька день викликав ту дівчину в кабінет отой патлатий, щось їй таке сказав, і вона сказала, що хоче подарувати ведмедика якійсь дитині. Одного разу вона побачичила чарівну золотокосу дівчинку і подарувала їй ведмедика. Дівчинка чемно, але без захоплення, подякувала і сказала:

— Мамо, ще один ведмедик!

У цей час пройшов молодий матрос з іще непросохлим автографом. «Галина» — було написано українською мовою. Прізвища не було.

— Боїться — зауважив Тарас.

— Нічого, її й по-імені знайдуть, як треба буде, — відповів Василь.

— Галино, ходи сюди, я вже тебе давно чекаю — почувся раптом лагідний полтавський голос.

— Я тут, ходімо, тільки треба з товарищем Берьйозовим.

Дівчата нашвидку пов'язались барвистими хусточками з того сорту, які ми звідси висилаємо рід-

ним додому. За ними якийсь похмурий тип — мабуть товариш Берйозов.

У кутку якийсь «біляк» залицявся до молодого крутолобого танцюриста:

— Может бить ви би к нам вгості прішлі?

— Почему би і нет? Канешно. Надо падабрать компанію.

— А когда же? Сіводня может бить ілі завтра?

— Нельзя сказать, надо будет подумать, обговоріть...

Василь із Тарасом також взяли на хвилину в полон одного хлопця, вгадавши в нім українця. Завзятий Василь, за браком часу, одразу взяв бика за роги:

— Чи ви вірите, що вам Хрущов бреше? Тікайте до нас!

А ти чого не їдеш на родіну? — огризнувся той.

— Нам і тут добре.

— А нам там. У нас там сім'я.

Раптом, обірвавши дискусію з ним, Тарас потягнув Василя надвір.

— Та куди ж ти, якраз ледве зловили якогось хоч поганенького українця, ти й тікаєш! Стій, може він ще не те скаже.

— Тут краща риба клює, — заперечив Тарас. — Ходімо за цими двома.

З бічного виходу, крадучись, вислизнули дві зігнуті постаті і побігли до продуктової крамниці напроти театру. Трохи згодом в тім же напрямку пішов ще один мужчина в чорній шкірянці і штанях «хакі». Він був на півдорозі, коли Тарас з Василем зайшли до крамниці. Хлопці з советського ансамблю рушили просто до задніх дверей, підморгнувши продавцеві. Тарас і Василь — за ними. Перейшовши через глухий завулок, втікачі подалися до таверни «Зелений Змій». Стежка, певно, була вже кимсь протоптана. Сівши на стільцях при барі, хлопці замовили собі «мангаттан».

— Пачему не водку? — по-російськи спитав Ва-

— Бо її забагато вдома, — по-українськи відповів один із хлопців.

— Ти — українець?

— Так, я Грицько Гарбузенко з Києва, а це — мій товариш Петро Кулик із Тернополя.

— Не клич мене товаришем, а то мені Берйозов привидиться. Чи ж я тобі не друг?

— Слухай-но, Грицю, — зауважив Тарас. — А що ж я твого прізвища в програмі не бачив, ані твого, Петре? Там все московські прізвища, все на «ов».

— То ж ми і є. А Арбузова Ґріґорія бачив?

— А Петро — це Пйотр Куліков?

— Він самий. Нас на всі лади перехрещують і підмальовують. Багато нас в ансамблі з України, тому й українська сюїта так гарно виходить. Зараз нам всім хвости на «ов» почіпляли»: «Філатов», «Данілов», «Фйодоров». Аритметика проста: російське ім'я плюс «ов».

— А пам'ятаєш, Грицьку, як ми один раз із концертом до Персії їздили як вірменський нац. ансамбль? Вибрали нас із тридцять, хто більш смуглявий і чорноокий, ще й загадали лице брунатним підмалювати. Ну, ми й намазалися, а руки забули, так з білими руками і виступали.

— О так, тоді ми всі називалися Березяни, Кулікідзе, Голованяни..

— А хто в вас татарський танок танцює? Татари може?

— Де! Росіяни. Татари вдома сидять, їх не випускають.

— А чого ж називається танок «Казанських» татар, а не Кримських? Кримські татари цікавіші.

— Я думаю, ви й самі знаєте чого...

— Розкажіть, хлопці, як вам тут поводиться? Адже напевно вас тримають на ланцюжку?

— Чого на ланцюжку? Тут нам повна свобода, так як і в Советському Союзі. Ви ж знаєте. Спочатку нам таки було заборонено мати контакт з місцевим населенням, незнання англійської мови трохи рятувало. А надто остерігали нас від «буржуазних націоналістів».

— Нас, цебто, — вставив Тарас.

— Але почали нас в пресі висміювати, що от, мовляв, совети — бовдури, дурні, не вміють в товаристві поводитися... Тоді нам на комсомольських зборах оголосили, що говорити, танцювати, курити, їсти і пити з чужоземцями дозволено, і навіть в гості ходити можна, але не одинцем, а підібраними компаніями. Коротко кажучи, як висловився товариш Берйозов, «всьо можно, только не всерйоз».

— Ну, і як було?

— Та як! Ходили в гості до своїх, українців, хоч царські генерали тягли до себе, аж поли тріщали. Наші люди, звичайно, казали, що вони тут народилися або що давно приїхали. Наш політрук через деякий час рознюхував, в чім справа, але вже було пізно, і мусів сидіти. Не міг же він показати, що ми під контролем, бо сам себе видавав за одного з танцюристів.

— Танцює він, як відьма на мітлі, — засміявся Петро.

— Не краще! — згодився Грицько. Отож, ми сидимо, і він сидить. Говоримо натяками. І розуміємось непогано, але якби його не було, було б ліпше. Але часом бувало наїться забагато сливок та вийде на кілька хвилин, тоді ми говоримо вільно.

— Але ж і гарно ви танцюєте, — зітхнув Тарас. — Я як подивився, то ніби на крилах додому полетів.

Звичайно, гарно, — згодився Грицько. А ти думаєш, що нас би сюди послали, якби не гарно? П'ятнадцять років вже мене вчать — з одинадцяти літ. Все на державні кошти. Найкращих вчителів маємо, спеціяльне харчування, лекції з ґімнастики. Я по стрибках в висоту на п'ятім місці стою, то вже б я в танці не підскочив? А звідки всі ці кошти

беруться? Мати моя обідрана в колгосп ходить, сімдесять років вже має, а пенсії не дають. А сестра хвора на сухоти, не знаю, чи вже й у живих застану. Таке життя!

— Так, танцюємо добре, — продовжував Петро. Минулого вівтірка зібрав нас товариш Берйозов на чергові комсомольські збори і читав похвальні статз «Тайма», «Гералд Трібюна», «Нового Русского Слова»... Особливо втішно було почути з сторінок «Тайма»: «Тваринна радість почувається в цих стрибках». Це вони так про танок партизанів. «Бачте, братці, як нас хвалять, — сказав нам тоді Берйозов. — Отож і скакайте, братці, ще вище. Їм подобаються партизани — от і рубай їх, буржуйську сволоч, строчи по них з кулемета, просто в публіку».

— А з тим просто біда, — підхопив Грицько. — Ми стріляємо, а публіка аплодує, як шалена. Діла!..

— А потім товариш Берйозов зачитав іще одну статтю з української газети. «Вот, каже, — слушайте, што про вас мазепінци пішут». Газети нам в руки не дав, і більше пропускав, але смакував ті місця, де відзначалось майстерне виконання.

— А ті місця він вам не читав, де ми пишемо, що все те мистецтво, то здрана з мільйонів українського народу шкура!? — запитав Василь.

— Не читав, але ми й самі знаємо. Далеко ходити не треба, наші рідні бідують.

— Слухайте, хлопці, — надумався похмурий Василь. Ви от що: не їдьте назад. Лишайтеся з нами. Ми вас перекриємо і з документами справу влаштуємо.

— Якби то так легко! — зітхнув Петро. Такі слова ми вже тут чули не раз. Ти думаєш, що як ми не носимо, так як ви, обручок, то в нас немає сім'ї!? У мене вдома є мати, сестра, жінка і донечка, а в Грицька — троє дітей. Сюди вибрали тільки сімейних, і поки що ще ніхто не втік...

— Треба йти вже, Петре, — спохватився Грицько. Час вертатись до готелю, бо почнуть нас із поліцією шукати.

— Що ж ви скажете?

— А що ж? Візьмемо з собою ще пляшку горілки, в готелі ще трохи вип'ємо і прикинемося п'яними. Спитають «Де були?» — скажемо: «Оту під сходами сиділи і нічого більш не пам'ятаємо». З батька — Хрущова, мовляв, приклад беремо.

— Ну, з Богом, хлопці — до зустрічі на Україні.

•••••••••••••••••••

З ДАВНІХ ЧАСІВ

Літописець

ЯРЕМИ І ЗАГЛОБИ СЕРЕДИНИ МИНУЛОГО СТОЛІТТЯ

На початку 1907 року, на сторінках києво-львівського місячника «Літературно-науковий Вістник» д-р Іван Франко видрукував спогади графа Старженського з життя польської шляхти в Україні. В травневій книжці віденської «Україніше Рундшау» з того самого року були перекладені ці спогади Старженського з такою редакційною приміткою:

«В цьогорічнім січневім числі «Літературно-Наукового Вістника» оголосив д-р Іван Франко досі недруковані спогади польського письменника графа Старженського «З життя польської шляхти на Україні».

Ці мемуари є культурно-історичним свідоцтвом великої вартости, що походить з-під пера поляка, який любить свою батьківщину; вони є цінним причинком до пізнання ганебної ролі, що її відграє польщина в особі своєї шляхти, що століттями гнобила український нарід. Ці мемуари тим цінніші, що вони були написані аж у сорокових роках минулого століття і цим складають свідоцтво, що кріпацтво в своїй найогиднішій, ба навіть найбестіяльнішій формі культивувалося аж до середини цього століття.

Перший розділ мемуарів займається описом ролі шляхти і становища селян в Україні. З цього розділу ми беремо такі рядки:

«Треба сказати правду, навіть коли вона така болюча і ганьбляча: ледве один на сто з тутешніх великих земельних власників ставиться до селянина, як до людини; інші трактують його гірше, як худобу. Майже ніде робота не означена так, щоб селянин міг знати, що є його обов'язком. Майже в кожнім селі роботи і завдання визначаються довільно. Тут працює селянин на пана три дні на тиждень, але властиво панщина триває без перерви, бо свята і кепська погода враховуються на некористь селянина. Селянин розуміє дуже добре, що його нелюдськи гнобить російський уряд салдатською повинністю, примусом квартирування, але жорстоке кріпацтво, оброки та незчисленні знущання, так само як нелюдську поведінку і ганебні насильства селянин кладе на рахунок лише панів.»

В другім і третім розділі польський письменник змальовує буденне життя польських шляхтичів та їхнє особисте ставлення до селян і висвітлює це багатьома прикладами. Ми їх без змін перека-

зуємо далі:

Мотто: Бо ми від Яфета,
А ці від Хама.
Красіцкі: Сатири.

«Був гнітюче гарячий червневий день, який особливо тяжко було переносити селянам, що під безнастанною соняшною спекою мали відробити свою тяжку працю; небо при заході сонця заповідало дальше тривання спеки. Спадаюча нічна роса переходово відсвіжила смалені кущі і трави. В сільці С. панувала глибока тиша. Лише сюди-туди поспішала молодиця зо своїми цебрами до криниці. Змучені безсонням і вичерпані наглядачі поверталися з нічного обходу, щоб по короткім відпочинку знову перебрати догляд над працею кріпаків.

Перед верандою дому, що належав до більшого двора, стояв молодий чоловік у сірім убранні, оперезаний ременем, з якого звисав довгий, з багатьома вузлами батіг. Його вже осідланий кінь, прив'язаний до штахет паркану, чекав на свого пана. З одної складки убрання цього чоловіка виступав назовні маленький ріжок схованих паперів — його посвідчень, які йому виставили його дотеперішні пани.

Управитель, про якого йде мова, вже напередодні пізно ввечері добрався до С., але з уваги на пізній час не хотів голоситися до господаря дому і тому запитався жида-орендаря, коли найліпше представитися графові.

«Ідіть завтра вранці, коли пан граф їде в поле» — відповів йому жид. Молодий чоловік устав ще перед сходом сонця, але доки він добудився жида та порозумівся з ним за приміщення вночі, доки він осідлав свого коня та доїхав до маєтку, то граф уже був на своїм звичайнім спацері. Отже тепер чекав він його перед верандою маєтку.

Йому не довелося довго чекати. Сонце було ще поза горами, коли граф уже повернувся зо спацеру на спіненім коні. Коли побачив він прохача, то спитався його нечемно:

— Хто ви такий, чого хочете?

— Називаюся Рох Юрґевич і шукаю місця управителя. Осьт мої папери, пане графе.

— Давайте сюди, я їх згодом перегляну. Тепер ви повинні скласти малий іспит. Чи ви вмієте добре батожити? У цьому вмінні полягає ввесь розум економа, а *батіг на моїх маєтках є найліпшим економним учителем.* Чи ви вживаєте його, як слід?

— Я не дозволю собі жартувати, ясновельможний пане графе!, сказав з самовпевненим сміхом управитель, покручуючи свої вуса.

— Ви можете зараз скласти пробу.

Поглянувши на двір, граф помітив селянина, що вийшов з одніеї з найближчих хат і з шапкою в руці та з вилами через плече прямував у поле.

— Ходи сюди, хаме! — крикнув до нього граф.

Слухаючись наказу, селянин хутко подався на веранду.

— *Лягай на долівку, ти хлопська собако!* Пане Юрґевичу, покажіть, що вмієте.

Зовсім не здивований цим наказом свого пана, покірно, не ставляючи ні одного запиту, за що, селянин байдуже спустив штани і поклався ниць на долівці, ткнувши свою шапку під бороду. На даний знак Юрґевич ухопив за батіг та з усієї сили вперіщив селянина. Твердий ремінний батіг зо свистом протяв повітря, кожний його удар залишав синьо-червоні криваві рани. Без жодного крику від болю, німо лежав селянин. Вже Юрґевич нарахував 15 ударів, коли *графові урвався терпець, він видер йому батога і сам почав бити.* По першім і другім ударі селянин почав стогнати, при третім батіг обірвався і тільки ручка лишилась у графових руках.

— Так б'ють трутня! — самозадоволено сказав він до Юрґевича.

— А тепер ти, дурню, можеш служити при обідні, але не на Поділлі грати управителя. Забирайся до чорта.

І Юрґевіч пішов шукати батога, що полетів з графських рук на землю.

Міжтим поволі піднявся побитий селянин, натягнув штани і кинувшись навколішки подякував за «одержану кару».

— Чи не правда, хлопе, цей йолоп навіть ударити не вміє?

— О, панцю, — відповів селянин покірно, — ваших трьох ударів я ніколи не міг би замінити на його п'ятнадцять.

Всміхнувшися на ці слова і погласкуючи собі підборіддя, пішов граф до їдальні, де на нього вже чекало багате снідання. Селянин подався до праці в поле, а Юрґевіч їхав далі шукати свого управительського щастя. А сонце сміялося з неба на правих і неправих.

Коли ж якийсь читач обуриться над описаним, він може свою вражливість виставити на ще гірші проби. Я постараюся подати приблизний образ жорстокостей, які відбувалися на моїх очах. Коли розмовляють про кріпацтво, підданство і рабство селян, то кажуть собі з зідханням: «так було перед століттями і так є воно ще сьогодні і триватиме ще довго, довго, доки цей негідний стан скінчиться». Але чи замовчування з одного чи несвідомість з другого боку виправдують ці зловживання? Є навіть можливе, що під цим урядом існують закони, які карають це і подібні варварства, але ці закони майже завжди будуть безсилі супроти панів, зловживання залишаться безкарні, як завжди. Завжди тут люди будуть власністю одніеї людини.

Мені відомі великі села, власник яких Б. М. був умово хворий і наказував убивати усіх псів, курей і т. д. в цілій околиці, бо їх присутність викликала в нього напади лютости. Горе селянинові, який насмілився позіхнути чи кашлянути при панові! Його немилосердно лупили, неначе він зробив Бог зна який злочин. При його нападах часто траплялося так, що він велів бити багатьох селян, а коли він спав, то вірні підлі слуги провадили екзекуцію далі, доки він не прокинувся. Таке виробляв він довгими роками і напевно був би й нині далі на своїм місці, коли б не відобрав від нього маєтків один з його ані трішки не ліпших родичів, порозумівшися з його кредиторами.

Недалеко від мене мешкає один пан Й. Н. Він виробляв страхіття з цинізмом і розбещеністю, від яких не одному ціпеніла б кров і мізок. Він ґвалтував маленьких шостилітніх дівчат і не одна від цього вмерла. Пізніше викрилося, що ця *потвора не оминула своєї власної доньки.* До того ще затроєний венеричною хворобою, він у великім селі не пропустив жодної хати, щоб не залишити спогадів про цю недугу. Це було жахливо приглядатися, як свіжа молода подільська кров була затроєна замолоду в джерелі життя, дівчата й молодиці без носів, з гниючими хрящами, які передавали від нащадка до нащадка зародок мук і ганебного каліцтва і тільки через те, що цей лайдак без чести міг безкарно зловживати, не оглядаючись ані на чужий суд ані на своє внутрішнє сумління.

В найближчім сусідстві з маєтками цього пана живе один дідич, який у катуванні своїх підданих ніким і не скоро може бути перевершений. Це твердження може довести ось такий факт.

Пастух, що пас його отари, не помітив, що вовк заїв недавно купленого барана. Помітивши це, він утік, бо добре знав, що його за те чекає. Задушеного барана залишив під дубом. Але другого дня його вислідили панські посіпаки і з наказу пана прив'язали до того самого дуба, під яким лежав баран.

— Ти псе, їж стерво, яке ти лишив вовкові на заріз, — сказав йому розгніваний пан. Це було в

червні і труп звірини в рокладі рясно вкритий був червяками. Коли хробаки пожерли барана, то перелізли на тіло нещасного пастуха, який з одкритими очима, в повній свідомості, при жахливому смороді, на спеці, без їжі й пиття цілі три дні мусів зносити ці муки, доки смерть не змилувалася над ним. *Хробаки вижерли йому очі з голови* і пролізли тудою в мізок.

Я читав про катування св. Інквізиції в Еспанії, але не пригадую собі, щоб у творах Лорентеса знаходив я подібні описи. Під дубом, біля якого бідний чабан знайшов таку страшну смерть, досі стоїть хрест, що його наказав поставити цей богобійний власник маєтку.

Цей самий пан наказав поховати одного молодого сільського хлопця живим у купі комашні за те, що він полакомився на мід. Але на цім місці вже я не бачив хреста.

Коли вже я пишу про всі ці зловживання, то не хочу забути про мого сусіда Ц., хоч я йому обіцяв присвятити цілий уступ.

Тут я міг розказати м.і. тільки про те, як цей поміщик наказав видерти одному селянинові чотири зуби за чотири вкрадені верби. Це було за часів урядування в нас ґубернатора Г. Повідомлений про злочин ґубернатор призначив комісію й оскарження поширилося теж на інші вчинки Ц. Акти пішли до Петерсбурґу, а кінець пісні був такий, що пан Ц. заплатив кошти видатків і в повній славі, чистий і незаплямлений повернувся додому.

Хамец у П. продає дівчат своїх підданих за 120 рублів асиґнаціями за штуку на вибір. Так само П. в Осламові. Він немилосердно катує кожну нещасну, що пробує рятуватися втечею. Дівчат голих прив'язують до стовпа з поголеними головами і засуджують на люте биття різками, а потім вони мусять працювати при найгіршій спеці на полі, не сміючи накрити голови. Коли я недавно їхав попри Осламів, то бачив як цих нещасних вели в такому стані на працю в поле. Вигляд тих нещасних дівчат з поголеними головами був жахливий. Коли я запитався, яку провину зробили ці дівчата, наглядач мені відповів зо сміхом, що вони загубили в потоці білля під час прання і свідомі того, що їх чекає, сховалися, але їх знайдено й відведено на панський двір і *з наказу самої пані і в її приявності* покарано. Тепер — додав він до цього — я жену їх молотити пшеницю. І підганяючи дівчат батогом, він закричав:

— Швидко! Коли пшениця до вечора не буде змолочена, то дістанете ще раз такі самі різки!

Тяжко визначити почуття огиди, що огорнула мене. Не знаю жодних подібно добрих, чемних, вірних, слухняних, охочих до праці й малим задоволених сотворінь, як дівчата тутешніх селян. Яке ж серце має бути в тих людей, що так радо втішаються муками цих нещасних! Я бачив у ткацьких верстатах у деяких дідичів, яких насильств вони допускалися супроти тих дівчат. У Хл. є верстат настільних скатертин, вироби якого тонкістю виконання дорівнюють голляндським. У цім верстаті працює кілька десятків дівчат і всі вони затроєні отрутою статевих хворінь, які їм передав син повдовілої пані того села. Цей нероба, дозрілий для шибениці, може на найближчих виборах стати повітовим маршалком.

Якийсь пан Яніцкі з Брацлавського повіту розказував мені, як щось самозрозуміле, що в цім повіті між орендарями маєтків Болеслава Потоцького і нижчим судом відбулося порозуміння, на підставі якого за кожного нагайками забитого селянина має бути виплачено повітовому начальникові не більше як 400, а за кожну забиту жінку тільки 100 рублів сріблом».

Третій розділ спогадів має назву «З життя молодого подоляка». Ось перед нами цей розділ спогадів графа Старженського в уривках:

«Вся молодь з околиці, в числі 7-10 осіб, відкликаючись на запрошення пана Черкаса, зібралася сьогодні в нього. Всі без вийнятку панове з'явилися в коротких штанятах до колін, у чоботях з блискучими острогами, кожен з батогом у руці і з люлькою в зубах. Це здебільшого учні Крем'янецького Ліцею, так само, як і гостинний господар. Але не перешкоджує тому, що ця розбещена молодь, гуляючи при вині й дівчатах без міри й пуття, збирається в найбагатшого з них і тут для розваги вправляється в найлютішому катуванні слуг і селян, трактованих нарівні з собаками. Людвік Черкас має велику повагу в цім товаристві, він же не тільки пан дому, але також найліпше вигадує нові тортури і муки для своїх бідних кріпаків. Йому дорівнює такий самий лайдак, як він, Антон Дульський, якого власна мати визнала байстрюком.

Це був маленький білявий чоловічок, риси облич чя якого нагадували нічну сову, крота чи куницю. З-поміж гостей ще також визначилися: А., власник села Кулів, або ліпше сказати руїн села Кулів, бо майже половина селян цього села була вже винищена тим жовтодзюбом, і Б. К., ганебний тхір, що не шанує власної матери і катує селян навзаводи з паном М-ським, у сусідстві якого він мешкає. Далі слід ще згадати родичів пана Черкаса, Ц. і М. Білецьких, двох гультаїв першої ранґи, широкоплечих і з довгими вусами. Їхні заслуги полягають у тому, що вони обидва видатні пияки, але хоч-не-хоч мусять вони в цих двох точках визнати першенство панові Черкасові.

Вже полудень; надворі гнітюча спека; гості вже до переситу наснідались та по горілці й десерті випорожнили не одну пляшку італійського вина. Господар веде до стайні, де все стоять на поготів'ї кілька робочих і верхових коней. У стайні най кращий порядок — коні блищать, як ляльки, а конюхи стоять кожен на своюму місці струнко, як вояки перед начальником. Черкас гладить білою хусткою першого коня, до якого наблизився, і коли помітив тільки трохи пороху на хустці — пробурчав тільки два слова. Тоді лайдаки, що тільки на те чекали, одразу хапали конюха, що стояв при тім коні, та відрахували йому 50 ударів. Це власне звичайна міра, бо іншої в Черкаса не буває. Але коли хто хоче, то може собі здобути більше. Між тим гості ходять сюди й туди по стайні та радісно розмовляють, тоді, як покараний конюх береться за щітку, щоб знову чистити коня.

Та що це за стогін зненацька чути знадвору? Сам господар зо своїми гістьми залишає стайню. Оточують когось, хто лежить на землі, і голосно регочуться. Що ж викликає в такій мірі їхню радість? Двоє завинутих у ковдри й міцними шнурами обв'язаних слуг лежать на землі з поголеними головами, зверненими до сонця. Цим розтягненим на землі і цілком знепритомнілим людям намастили обличчя свіжим медом. Полудневе сонце пражить і з цікавістю дивиться на зневажених, не знаючи, що тим лише збільшує їхні муки. Бо нагрітий пахучий мід принаджує комах, мух і мурашок на незвичайний бенкет. Мученики стогнуть, невимовні болі й терпіння викликують у них механічно-конвульсійні рухи. І саме це створює таку велику й цікаву приємність для очей нашого господаря і його гостей. Вони дивляться на передсмертні корчі й регочуть... регочуть до безтями.

Один з присутніх (якщо ви хочете, то можу назвати його по імені), намастив кінець своєї пали ці болотом і покрив ним місце на обличчях зневажених, звідки комахи вже виссали мід і накреслив вуса. Цей жахливий учинок здався решті надзвичайним жартом і, природньо, подвоїв веселість і радощі зібраних.

До переситу втішені цим видовищем гості повернулися до стайні. Тут пан Черкас погладив того

самого коня і коли він більше не помітив на своїй білій хустці жодного бруду, то наказав дати свойому щойно побитому конюхові нових 50 батогів. Бо, як він висловився, конюха треба раз переконати, що коня треба тримати в чистоті. Приявні гості похвалили цей на їхню думку справедливий погляд господаря і задоволені з себе вирушили на спацер верхи.

Вони об'їхали численні маєтки Черкаса. Тому, що вони скакали чвалом, це тривало не довше двох годин. Відвідували вівчарні, ґуральні, фільварки й інше. На молотильнях вони бачили людей у кайданах з криво поголеними лобами; це були втікачі, Черкасові селяни, що їх схоплено в Молдавії і в Бесарабії. Молодих і здібніших звичайно спочатку працювати в кайданах 6 до 8 місяців, а ляв їх як рекрутів до війська. Але старші мусіли спочатку працювати в кайданах 6 до 1 місяців, а що-п'ятниці їм давали по сто ударів на спину. Також жінок і дівчат не щадили, їх теж голили і пороли, а потім засуджували на примусові роботи.

Як у стайні так і на фільварках не бракувало праці для батожения і, самозрозуміло, щоразу на наказ власника маєтку і завжди в присутності тих самих гостей, яким зовсім не набридала ця жахлива одноманітність. Коли вони повернулися до двору, то знайшли вже накриті столи і забралися до їжі.

Кухня пана Черкаса не визначалася особливою різноманітністю. Але його гості не перебирали в стравах і напитках, для них було добре, коли було досхочу м'яса й італійського вина. А панові Черкасові не бракувало ні одного ні другого. Мені бридко знову нагадувати, що також під час обіду на найменший кивок пана відводили слуг на биття; бо один незручно подав тарілку, другий обілляв обрус, третій зухвало подивився на пана. По обіді запропонували гостям люльки і вони подалися на веранду.

Перед верандою стояв старий козак, що його очевидно прикликали до двору, щоб господар і його гості мали нову відміну десертових розваг.

Цей козак, на імення Іван Вернигора, колишній невільник пана Черкаса, що як московська поштова шкапа був призвичасний до батогів, б'ється об заклад на чотири рублі, що він витримає сто ударів батогом від кожного разу нової руки, виключаючи, як він сказав з усмішкою — «могутньої правиці ясновельможного пана». Запропонований заклад міг лише сподобатися присутнім гостям, бо вони завжди були готові довести свою ретельність у батоженні. Одразу їх огорнула дика радість, вони майже захоплено витягають свої гаманці і в одну мить п'ятеро з них подає козакові по одному рублеві. За те він має, як кажуть, прийняти 25 царських. Умову прийнято і почалася ганебна забава.

З яким захопленням і завзятістю, навіть шаленою скаженістю кожен з зацікавлених лупив добровільну жертву, щоб відплатити свого рубля, це може бути порівняне тільки з невражливітю і незламністю того загартованого драба, що понад цілу годину витримував ці тортури.

За цією також на дотепи не убогою забавою проминув час для пана і гостей аж до вечері. Ця була лише простим повторенням обіду, тільки що покликано танцюриста, який добре грав на торбані, співаючи при цьому soроміцьких українських пісень і виводячи козацькі танці.

Такий зразково перебутий день жодним способом не міг залишитися без заключного акту. Перед огидною бандою стояло ще одне характеристичне для неї завершення. І справді! Ледве почало сутеніти, як уже ще за дня послані козаки привели для господаря і його гостей кілька дівчат, що їх силою видерли з селянських хат і цих бідних дівчат на наказ пана дому цілковито розібраних штовхнули голими до спальні кожного гостя. Вони були цілу ніч жертвами ґвалтування цих розбещених, ординарних і в усіх паскудствах випробуваних паничів. А козаки тимчасом відганяли геть своїми батогами матерів нещасних, які стояли за парканом і сміли тільки плакати.

Що я тут описував? Забави панських синків на Поділлі, чи знущання дикунів? Ні! Бо останні зневажають у бою здобутого ворога. Ми були засуджені бачити це й терпіти за злочини моїх земляків, і це все в XIX столітті! Столітті освіти і поступу і в країні, яку так щедро обдаровувала природа всіма дарами і майже в тому самому часі, коли наші брати боролися за свободу для всіх верстов населення Польщі!»

Стільки Старженьскі.

(Продовження буде)

З ПОЧАТКІВ ОДВУ В ЧІКАҐО, ІЛЛ.

Управа Стрілецького Гуртка Ч. 6 в Чікаґо, що скликала організаційні збори для створення першого відділу ОДВУ в Америці.

Сидять: інж. Степан Куропась і Василь Лоняк. Стоять: інж. Іван Побуцький, Петро Костерка і Гриць Білецький.

Степан Куропась

О. Д. В. У. НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У роках слави Організації Державного Відродження України замітні головно довоєнні роки. На великому З'їзді Організації в Нью Гейвен 1938 року перший і останній раз в історії американської України говорив представник ОДВУ повних 15 мінут через радіо на «Нешенел гук-ап».

Гриць Семочко, делегат на З'їзд з 2-го відділу ОДВУ в Чікаґо, був тим промовцем, що, між іншим, говорив:

Дорогі слухачі! Ставайте в ряди Українських Націоналістів! Пізнайте, що це таке Український Націоналізм! Це не партія, ні релігія, а стремління українського народу до волі. Це стремління є понад партією і понад релігією. Перше треба мати власну хату, а потім в тій хаті зробимо порядок і розставимо меблі. Український Націоналізм збудований дорогоцінною кров'ю молодих людей, головно студентів в часі, коли валилися цілі династії і падали трони. Без вагання під проводом безсмертних провідників того часу пішли вони в нерівний бій. В них була одна ідея, одна релігія, якої за гроші не можна купити. До нас, до Америки, доходить їх голос, коли вони вмирали..., який каже нам продовжувати почате ними діло. Ми в Америці можемо помогти справі фінансово. Поможім Україні стати на мапі певною стопою. Не сварімся за партії. Ірляндія хай буде нам дороговказом, бо ірляндський народ здобув свободу для своего зеленого острова тільки тому, що всі ірляндці стали шінфайнерами.

Другою замітною подією, 1000 миль дальше на захід, була в 1938 р. українська маніфестація в Чікаго в залі Вікер Парк на Норт і Деймен. Головним промовцем був тоді д-р Лука Мишуга, редактор «Свободи», який щойно повернувся був з Европи, будучи від імени американських українців при т. зв. «Віденськім арбітражі», де фон Рібентроп і граф Ґалеаццо Чіяно відібрали від Карпатської України Ужгород і Мукачів. Іншими промовцями були ще литовський редактор Шімутіс і проф. Никифор Григоріїв. При допомозі інж. Веселого, чеха, що добре володів українською мовою, я заанґажував як промовця теж чехословацького посла Войту Бенеша ,брата президента, який щойно приїхав до Америки і добре знав, що діється в Карпатській Україні. Швидко однак я мусів його повідомити, що українці резиґнують з його виступу, з огляду на ганебну поведінку ген. Прхали. Розуміється, зробив я це під пресією публічної опінії. Заля Вікер Парку і перехрестя Деймен і Норт евнью були затарасовані людьми. Організатори імпрези, що дбали про порядок, пп.: Іван Когут, Матвій Риза і Микола Цвян падали з ніг від праці, бо маси людей з Чікаґо, Ґері, Гемонд, Гарвей, Келумет Сіті і Джоліет прийшли вже рано, щоб могти бути на вічі і вислухати д-ра Мишуґу, що він привіз з нової української держави — з Карпатської України. Кореспондент «Чікаґо-Америкен», Стенлі Піза, писав, що 45-мільйонова держава, Україна, народжується у Хусті, що в роковини 950 ліття хрищення України встає славний і стародавній народ, який під видами малоросів, русинів і румунів жив довгі століття в неволі, а тепер кристалізується в одну державу. Маніфестація, що нею проводила ОДВУ, мала в Комітеті представників УНСоюзу, УРСоюзу і всіх українських церковних громад Чікаґа. Співав український і американський гимни український славний хор під батутою п. Бенецького.

З життя в ОДВУ

ЗІ З'ЇЗДУ В КЛІВЛЕНДІ 20-ЛІТ ТОМУ

На фото чікаґовські делеґати.

Зліва: Петро Кулиняк, Петро Дідик, Степан Куропась і Гриць Семочко. По середині проф. Грановський, Голова ОДВУ і пані Степанія Галичин, Голова УЗХ, а біля неї Марія Лехицька, Голова нюйоркського відділу УЗХ. Праве крило займає активна рідня п. Дмитра Шмаґали: його дружина, дочки, і син, теперішній активіст в Лізі Молоді Північної Америки.

АМЕРИКАНСЬКА ГАЗЕТА ПРО НАШУ ОСЕЛЮ

Газета міста Алентавну «Сандей Кол Кронікл» з 13. липня 1958 р. подала дуже прихильний репортаж про Українську Оселю ім. Ольжича, що її в цьому числі подаємо. Рівночасно помістила вона знімку дітей, учасників табору, з таким супроводом: Ця велика група українсько-американських дітей слухає дуже уважно оповідання, яке розказує їм в їхній рідній мові пані д-р Степанія Бережницька з Філядельфії, що є директоркою цього нового табору в сусідстві Лігайтону.

Ukrainians Building Cultural Center

A unique Ukrainian American community embodying the cultural traditions of these freedom loving people is rising near Lehighton.

Last week it launched the first phase of a highly ambitious program — a children's camp.

The Ukrainian group made its first appearance in the Lehigh Valley last year when representatives of the central executive committee for the organization for the rebirth of Ukrainia purchased the 345 acre Bayer farm in Beaver Run.

The farm was at one time the estate of Lafayette Lentz, Mauch Chunk millionaire and contains a huge rambling mansion.

The site is considered by the group's leaders as ideal as the nucleus for the new development.

Modest Start

The organization headed by Walter Riznyk, New York City, started on a shoestring of a few thousand dollars. Shortly after its members visited the Bayer farm, it managed to raise enough money to purchase the old estate.

Since that time, its members comprising Ukrainian Americans from the Eastern United States have been hard at work. They even remodeled a chicken house into an attractive boys dormitory.

Last week the first fruits of their efforts were realized when a group of approximately 40 children arrived to open the camping season.

The camp, however, is only the first step in establishing a Ukrainian recreation and cultural center in Carbon County.

Its Staff

Its director is typical of the many Ukrainian leaders who are highly intellectual, European university educated individuals. Charambura has been employed as a chemical engineer for the last 17 years by the government's Frankfort Arsenal, Philadelphia, as director of material, specifications and engineering.

The camping organization is headed by Dr. Stephania Bereznycka who was a well known European medical doctor before she came to this nation.

According to Charambura, the establishment of the camp and center has been a long cherished dream of thousands of Ukrainian Americans. The peoples are born foes of Russian totalitarianism. For centuries, their tiny nation was constantly invaded by the Russians, often a pawn of European balance of power. Ukrainia, as a nation, flourished briefly later to be seized by Rossia. Its peoples have been frequently persecuted.

Most of the organization's members are American citizens; many came to this country as displaced persons after World War II. Like many other national groups they are seeking to preserve their language, art and literature.

Worthy Aims

Among the many plans the group is undertaking will be the establishment of a library to contain many Ukrainian volumes as well as documents of historical value.

The center's director explains that the future also calls for an old people's home for members. Charambura envisions a pleasant home for old people, situated near the children's camp where older folks can be surrounded with the gaiety and happiness of youth.

Already the active Ukrainian Americans, working during weekends and vacations have tackled some major projects. They are building a swimming pool and a three and a half acre lake for boating and fishing. These newest Carbon County residents seem to have a universal philosophy — a strong faith in God that really works when you put your muscles and heart behind the task.

Ultimate plans also call for the sale of approximately 200 one acre sites to the organizations members for cottage sites.

НА МОГИЛІ ІДЕОЛОГА ОУН д-р Ю. ВАССИЯНА

На рідних землях не вільно нам було відвідувати могил наших визначних людей. Не вільно було колинебудь йти навіть на могили наших невідомих героїв. Не вільно було на їх могилах ставити пам'ятників. Окупанти України по обох боках ризької смуги дбали, щоб навіть й сліду з наших могил не було. Дійшло до того, що не багато залишилося в нас пам'яток минулого. Розрита Могила Шевченка вірно представила цей стан на Україні, де окупанти шукали в могилах того, що там схоронили старі батьки.

Українці в Америці — це крапля в морі. Не багато в нас тут могил та історичних пам'яток, а якщо й є, то розкинені по широкому просторі і нікому їх зберігати.

На кладовищі парохії св. о. Миколая в Чікаго, над берегом ріки Дісплейнс, спочиває тіло бл. п. д-р Юліяна Вассияна, великої людини, що не зазнала в житті особистого щастя, бо часу на нього не мала.

Мармурова плита, з ґраніту Полудневої Дакоти, вкрила могилу д-ра Вассияна, на якій вирито кілька рядків, що голосять коротко, що Він ідеолог і публіцист і член Проводу ОУН. Офіційно відвідує громада ту могилу на «Декорейшен Дей» і кладе на ній рік-річно свіжі квіти.

Не минає тієї могили жоден подорожний з рядів ОУН, що відвідує Америку. Чи літо чи зима — ті подорожні клонять свої голови перед тією могилою і кладуть на ній квіти з кількома стяжками і поясненнями.

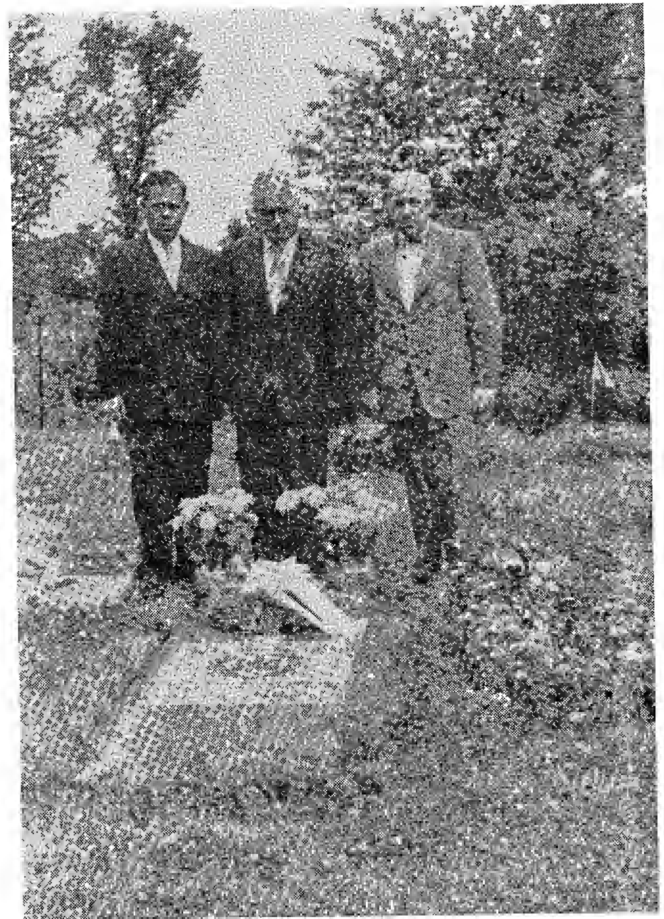

Проф. Юрій Бойко, новий подорожний з рядів ОУН, в товаристві друга Т. Носієвича і Степана Куропася, відвідує могилу д-ра Юліяна Вассияна.

ДЕКІЛЬКА ДУМОК ПЕРЕД КОНВЕНЦІЄЮ ОДВУ І БРАТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ

«Глибоке запілля» чи з одна з передових позицій

У нас втерлася фраза «глибоке запілля фронту». Найгірше з цією фразою те, що вона ще й сьогодні унапрямлює в декого постанову визвольної праці. А це в світлі сьогоднішніх науково-технологічних, політичних і інших досягнень зовсім не правильно.

Не можна уявляти собі сьогодні фронту з часів першої світової війни, де справді було запілля й війни не було чути. Ми бачили в другій світовій війні, що сотки миль за фронтом горіли міста, гинули люди подекуди не менше, як на фронті. Що ж тепер в добі атому, ракет, суперсонічних літаків, літаків-роботів тощо? Про яке запілля може тут бути мова? Чому ж тоді цю фразу вперто повторюємо й викликаємо в багатьох ілюзію спокійного життя, запільного обростання салом? Це психологічно демобілізує й штовхає людей в обійми тих факторів, які в боротьбі, де потрібна велика напруженість і відданість, є шкідливі.

Отже — немає сьогодні запілля. Це тільки мана, облуда і мрія. Та, на жаль, не дійсність. Дійсність — це тотальна боротьба, це фронт з боєвими стійками, які проходять через кожного з нас у кожнім місці нашого перебування. Хочемо того чи ні, але ми й далі бійці визвольного фронту, і це повинно змінити нашу «запільну» філософію авт, домів, «ґуд таймів» і т.д. на гідне й належне сповнювання вояцьких обов'язків. Це не значить, що заперечуємо перше. Ні! Це ж бо такий тут рівень життя. Та це не сміє бути для нас усім, першим і єдиним. Ціль наша в цьому дуже високому рівні життя — це ще краще держати прапор боротьби за такий самий рівень життя цілого нашого народу, за таку ж саму свободу, і за такий же самий день Вашінґтона. «Запільників», що тут користають із благ американського Вашінґтона, повинно соромом бичувати те, що вони нічого не роблять, щоб прискорити український день свободи і добробуту. Це ж бо ганьба користати з багатств другого, не змагаючись за свої власні. Американцям не прийшло це легко. Вони шляхом великої жертвенности в боротьбі, в мозольній праці здобули те, з чого ми користаємо. Ми забуваємо свій народ і таку ж саму жертвенність і працю в визвольних змаганнях нашого народу. Пам'ятаймо, сідаючи за багатий обід, в люксусове авто, купуючи доми і т.д., що «На тобі мільйонів стан стоїть». Може тоді «запільникам» спаде облуда й мана, і стануть вони в лави бійців тотального визвольного фронту за таку ж саму свободу й добробут для свого народу.

Чи тільки фінансова база.

Другою подібною справою є погляд на заокеанські терени як на фінансову базу. Надто поширений цей погляд серед української еміґрації в Европі, зокрема серед провідних чинників.

Безперечно, що живемо багато в багатих краінах. Але чи тільки цим ми багаті? Чи заокеан не є багатий і в інші справи, як от, напр., у суспільно-громадське, суспільно-політичне, видавниче життя тощо? Немає ніде десяток і соток таких великих сусп.-гром. і суспільно-політичних організацій, як тут. Немає також таких молодечих організацій, видавничої діяльности зі сотками журналів, магазинів і газет. Чому? Бо немає ніде такої великої масовости української еміґрації, таких великих можливостей, як тут. Ці можливості українство піднімає, використовує. Інша справа — як ми їх використовуємо. Отже, заокеан, не тільки фінансова база, але й база нашої праці на еміґрації в згаданих і інших площинах. Це очевидний факт, з якого слід витягнути відповідні висновки як по відношенні до кожного з нас, так і по відношенні до постанови нашої праці. Тоді і фінансові завдання та обов'язки наші не будуть губитися в повені збірок і акцій, а стануть очевиднішими, а тим самим і ефектовнішими для точно визначених визвольних акцій і справ, базою яких є інші терени силою інших обставин.

Чи справді воно так?

«Члени УНДО роблять стільки само для України, що й найбільш галасливі революціонери». Опортуністи і революціонери «зважені і взяті під цівку мікроскопу, вони подібні до себе, як дві каплини вони», бо «всі чекають на інтервенцію заходу». «Чи різниться чекання (на цю інтервенцію — прим. наша) опортуніста з УНДО від... якогось суперреволюціонера». «Найбільшою нашою ПАРТІЄЮ, НАДІЄЮ і ЧИННИКОМ, (підкреслення наші) з якими зв'язане бути чи не бути нашого народу — є сьогодні демократичний захід».

Чи воно справді так? Слід би нам вияснити, бо хоч ці думки «не конче мусять висловлювати думки редакції», то все ж таки вони багатомовні для ОДВУ і її органу.

Важною тут не тільки суть, бо це в першу чергу, але й форма та факт, що в когось нуртують певні погляди, хтось береться робити переоцінку вартостей, хтось думає, чи хоче думати критично про все, і, врешті, щось хоче проповідувати. І як би це не роблено хаотично, плитко, незугарно й необґрунтовано, то це факт, що повинен нас змусити до розроблення й популяризації нашого світосприймання. А цього в нас не робиться, чи радше мало робиться. Проблема важна, невідкладна і пекуча. До самої ж статті «Переспективи визволення» ще повернемося при першій нагоді.

(продовження на обкладинці)

Журнал чи газета.

Вже довгі роки ОДВУ має свій журнал «Самостійна Україна». Різні мученичі шляхи перейшов цей журнал за ці роки. І чи сьогодні хтось вдоволений з його фактичного стану. Думаю, що такого немає. Ми, може, всі задоволені тільки тим, що взагалі він ще виходить якось і якийсь. Та це не постанова справи.

Поминаючи всі причини такого стану, як, от, редакційні, технічні тощо, звертаємо увагу на одну, саме; різне розуміння завдань цього журналу. На всякий випадок журналові не можна механічно впхати тих завдань, яких він не може сповняти. Це так через свою місячну появу, як і через прийняті поняття своїх обов'язків. І тут «СУ» не може бути органічним виїмком. Є, вправді, вона цим виїмком, Але виїмком штучним. Тому то і слід би було питання «СУ» остаточно розв'язати. Друковане слово, як чинник контакту, проповідник, інформатор і т.д. для нашого середовища безспірно потрібний. Це так в площині організаційній та ідеологічній, не говорячи про інші.

Тому й Українська Друкарня в Чікаго вийшла з ініціятивою випуску газети, що стала б друкованим словом в організаційній площині, а журнал «СУ» в площині ідеологічній. До ЦУ ОДВУ надіслано в цій справі обширне письмо й віримо, що найближча Конвенція дасть належний хід цій преважливій справі. Вона ж бо справді важна, хоч би у світлі цих кількох думок перед Конвенцією.

М. Панасюк

••••••••••••••••••••

З'ЇЗД ОДВУ І БРАТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Двадцять перший З'їзд ОДВУ і Братніх Організацій; УЗХ, МУН і Зарева відбудеться —

30, 31 серпня і 1-го вересня 1958 року

на власній оселі ім. Ольжича в Лігайтон, Пенсильвенія, R. F. D. Lehighton, Pa. з таким порядком нарад:

СУБОТА, 30-го серпня. Початок о год. 8-ій рано. Наради в цей день мають характер внутрішньо-організаційний і на них можуть бути приявні тільки делегати й члени ОДВУ та Братніх Організацій.
НЕДІЛЯ, 31-го серпня. О год. 9-ій Служба Божа. Посвячення Прапору ГУ МУН, Спільна Сесія для відзначення 25-ліття МУН, Бенкет, Забава.
ПОНЕДІЛОК, 1-го вересня. Початок о год. 8-ій рано. Спільна Сесія, Звіт Номінаційної Комісії і Вибір нової Центральної Управи, Звіт інших Комісій, затвердження пляну праці, схвалення резолюцій і різне.

За Центральну Управу

Проф. д-р О. Неприцький-Грановський — Голова, В. Різник — містоголова, інж. С. Куропась — містоголова, підп. І. Білоус — містоголова, д-р В. Михайлів — секретар.

КОЛЯДА

(Продовження з 2-ої сторінки обкладинки)

25-тий Відділ ОДВУ, Трентон, Н. Дж.

Збіркові листи ч. 82-83. Зложили по 3 дол.: Дмитро Січ, Іван Тащук, — по 2 дол.: д-р З. Городиський, Т. Сущик, В. Біляк, М. Гошовський.

26-тий Відділ ОДВУ, Ютіка, Н. Й.

Збіркові листи ч. 84-87. Зложили по 5 дол.: В. Бігун, В. Величко, д-р Б. Гарбовський, Б. Кізин, Луценко, п-ні Огурок, — по 3 дол.: З. Боднарчук, В. Бурак, В. Ґромів, Ст. Гуцал, д-р В. Когутяк, М. Козар, Ю. Кушнір, о. Й. Лукасевич, о. М. Немчжицький, О. Томич, о. Б. Смик, — по 2.50 дол.: д-р Волянський, — по 2. дол.: проф. І. Василик, М. Войтович, О. Глодзінський, В. Запарканюк, Е. Кахникович, п-ні О. Кропельницька, Я. Лужний, С. Мельник, В. Рабарський, Ралькоп, Т. Семеняк, Б. Топольницький, І. Чорний, — по 1 дол.: В. Бігак, Г. Гнап, М. Драгош, В. Куртяник, В. Літинський, Я. Ликтей, А. Негович, Ф. Подолянка, д-р Ю. Рабій, Сієнко, З. Савицький, І. Федорняк, — по 0.50 дол.: Залотькос. Збірку переводив д-г Богдан Кізима, що їздив з іншими Друзями власним автом і не числив звязаних з тим видатків.

32-гий Відділ ОДВУ. Ст. Пол, Мінн.

Збіркові листи ч. 91-95. Зложили по 15 дол.: проф. д-р О. Неприцький-Грановський, Степан Коцюба, — по 10 дол.: Трохим Вербовий, — по 5 дол.: Володимир Миронюк, Іван Бульчак, Борис Миронюк, М. Анастазієвський, Михайло Крищишин, о. Василь Уманець, проф. Михайло Михалевич, НН, Іван Янович, Пилип Шайда, Петро Остапчук, Василь Шевчук, Александер Гінтнер, Петро Каркоць, Михайло Каркоць, Олекса Пилатюк, Йосиф Решетар, Юрій Пундик, — по 4 дол.: Іван Дячик, — по 3 дол.: Тимі Теліга, Іван Максимів, Александер Неприцький, Ірина Михалевич, Микола Денесюк, Іван Шайда, д-р М. Гайдак, Александер Гайдай, Теодор Петрусь, Степан Бойко, Александер Канюка, Олена Панченко, Михайло Полазенко, Василь Кулик, Микола Лучко, Александер Яцьків, М. Реймонд, Александер Чайників, Олена Ганіченко, — по 2 дол.: Ігор Кубик, Мкола Поліщук, Вероніка илипович, Євген Писарський, Александер Корсунський, Олег Петрів, Іван Петручок, М. Амброзяк, о. Володимир Левицький, Юрій Гончаренко, Володимир Кос, Василь Станиславів, Василь Серафимович, Александер Лихвар, Павло Воробій, К. Малайчук, Остап Сеник, Любомир Маковецький, Йосиф Ковалів, Дмитро Радієвський, — по 1. дол.: Дмитро Таращук, Петро Грицак, Іван Завадка, Михайло Хома, Іван Олійник М. Ковалевський, Федір Семка, Марія Ґрінвалд, д-р Л. Гуменюк, О. Пачковський, Михайло Гук, М. Свистун, Василь Петрина, А. Хоревич, Степан Михайлонка, Іван Коваленко, Степан Колотій, Василь Тихан, Михайло Остапчк, Василь Панчук, Євгенія Головко, Т. Туркало, — по 8 дол.: Антін Процай, по 3 дол.: А. Єфремів. Збірку переводили члени МУН-у і ОДВУ.

(Дальше буде)

Ця емблема, виставлена в бюрах і оголошеннях інституції, свідчить, що вона є членом Федеральної Щадничо-Позичкової Асекураційної Корпорації.

БЕЗ ЦІЄЇ ЕМБЛЕМИ — НЕМА ДЕРЖАВНОЇ ЗАБЕЗПЕКИ!

РІШЕНО, ЩО ЖОДНА ОСОБА НЕ МОЖЕ ВЖЕ БІЛЬШЕ БУТИ ПОЗБАВЛЕНА ОЩАДНОСТЕЙ СВОГО ЖИТТЯ,

КОНГРЕС ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ В ПЕРШИХ ПОЧАТКАХ 30-их РОКІВ ПОВІВ АКЦІЮ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ДВОХ ФЕДЕРАЛЬНО ЧАРТЕРОВАНИХ ІНСТИТУЦІЙ, ЩОБ ЗАБЕЗПЕЧИТИ ЩАДНИЧІ ФОНДИ, ЗЛОЖЕНІ В БАНКАХ І ЩАДНИЧО-ПОЗИЧКОВИХ СПІЛКАХ.

Для Щадничо-Позичкових Спілок Конгрес створив Федеральну Щадннчо-Позичкову Асекураційну Корпорацію, яка асекурує безпеку ощадностей зложених в спілках, що є її членами. Федеральна Депозитова Асекураційна Корпорація була створена для забезпечення ощадностей зложених в комерційних банках і щадничих спілках. Обі інституції є управнені до обезпечування фондів вкладчиків до висоти десять тисяч долярів.

Що представляє собою Федерал Сейвінґс енд Ловн Іншуренс Корпорейшен?
В скороченні Ф.С.Л.І.К. є сталим чинником (чи агенцією) Уряду Злучених Держав, покликаним до життя на основі Державного Будівельного Акту з 1934 р. Він є кермований Урядом Тростистів, іменованих Президентом Злучених Держав й затверджених Сенатом. Його головна кватира знаходнться у Вашінґтоні і служить 3772 щадничо-позичковим спілкам, своїм членам, що нею заасекуровані.

Як і коли Спілка є управнена стати членом Ф. С. Л. І. К.?
Щоб мати кваліфікації бути членом Федеральної Щадннчо-Позичкової Асекураційної Корпорації, Спілка мусить перейти гостру контролю діяльности, яка має доказати, що вона солідна, на здорових фінансових основах та що її провід і дирекція відповідальні і повні довіря. Всі асекуровані спілки підлягають періодичній контролі і федеральному наглядові. Федеральні контролери провірюють такі речі, як: Вдержування приписаного стану державних бондів і пливкої готівки та задовільної резерви. Точна і детальна контроля всіх інвестицій і позичок, ухвалених проводом і дирекцією, переводиться щорічно.

Щоб мати кваліфікації асекурованого члена, спілки мусять бути членом Федерал Гом Ловн Бенк, центральної резервової системи, подібної своєю структурою до Федерал Резерв Систем для комерційних банків. Цей банк жадає від спілок, щоб вони вдержували приписану висоту пливких фондів для задоволення готівкових потреб своїх вкладчиків.

Яка є границя кредиту у Федерал Гом Ловн Банку?
Асекуровані спілки можуть позичати гроші від своїх Гом Ловн банків і в цей спосіб мати джерело додаткової висоти пливких фондів аж до 50% свого щадничого капіталу. Через своє членство в цій резервовій банковій системі спілка має доступ до коротко і довгореченцевих зачетів, створених спеціяльно для задоволення сезонових і наглих потреб. В цей спосіб щадничо-позичкова система має пливкість і гнучкість, які уможливлюють служіння потребам щадників і купуючим доми родинам.

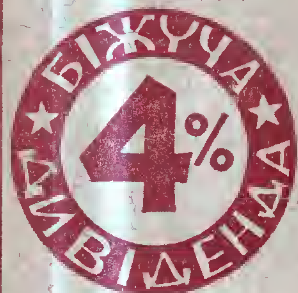

В ДОБІ ЛІТАКІВ НЕМА РІЗНИЦІ, ДЕ ЖИВЕТЕ, «ТРАЙДЕНТ» Є ВАШИМ СУСІДОМ.
«ТРАЙДЕНТ» ПРИЙМАЄ ДЕПОЗИТИ ТЕЖ ПОШТОЮ З ЦІЛОЇ АМЕРИКИ І КАНАДИ.
«ТРАЙДЕНТ» НЕ ВИМАГАЄ НІЯКИХ ЧЛЕНСЬКИХ ВКЛАДОК.
ГРОШІ, ДЕПОНОВАНІ ПЕРЕД 15-ИМ КОЖНОГО МІСЯЦЯ, ПРИНОСЯТЬ ВІДСОТКИ ВЖЕ 1-ГО ДНЯ МІСЯЦЯ.

ВИПЛАЧУЄМО ВІДСОТКИ ДВА РАЗИ ДО РОКУ, 30-ГО КВІТНЯ І 31-ГО ЖОВТНЯ.

TRIDENT SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
1935 W. 51ST STREET, CHICAGO 9, ILL.
PRospect 8-5800

"A THRIFT INSTITUTION ORGANIZED 1913"